

NEJVYŠŠÍ
SOUD
ČESKÉ
REPUBLIKY

LXX

ročník
2012

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

OBSAH:

Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 45036/98
ve věci Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi v. Irsko 2

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

VELKÝ SENÁT

30. června 2005

VĚC BOSPHORUS HAVA YOLLARI TURIZM VE TICARET ANONIM SIRKETI

(rozsudek ve věci Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Sirketi

v. Irsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající jako Velký senát, který tvořili soudci C.L. Rozakis, předseda, J.-P. Costa, G. Ress, Sir Nicolas Bratza, I. Cabral Barreto, F. Tulkensová, V. Strážnická, K. Jungwiert, V. Butkevych, N. Vajičová, J. Hedigan, M. Pellonpää, K. Traja, S. Botoucharova, V. Zagrebelsky, L. Garlicki, A. Gyulumyanová a dále P.J. Mahoney, tajemník Soudu, po projednání v neveřejném zasedání ve dnech 29. září 2004 a 11. května 2005 vynesl posledně uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Původ případu spočíval ve stížnosti (č. 45036/98) proti Irsku, předložené Evropské komisi pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého článku 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva“) společností zaregistrovanou v Turecku, Bosphorus Hava Yollari Turizm (dále jen „stěžující si společnost“), dne 25. března 1997.

2. Stěžující si společnost byla zastoupena J. Doylem, advokátem působícím v Dublinu, který jednal na základě instrukcí M.I. Özbaye, ředitele a většinového akcionáře společnosti. Irská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena dvěma sukcesivními zmocněnci, P. O'Brienovou a J. Kingstonem, jakož i zastupující zmocněnkyní D. McQuadeovou, všemi z Ministerstva zahraničních věcí.

3. Stěžující si společnost tvrdila, že zabavením jejího pronajatého letadla žalovaným státem došlo k porušení jejich práv garantovaných článkem 1 Protokolu č.1.

4. Stížnost byla postoupena Soudu dne 1. listopadu 1998, když Protokol č.11 vstoupil v planost (článek 5 § 2 Protokolu č.11).

5. Po komunikaci kolem případu dotazovaná turecká vláda potvrdila, že nehodlá činit ve věci žádné návrhy (ustanovení 44 Jednacího řádu soudu).

6. Dne 13. září 2001, po ústním jednání o přípustnosti a merituu, byla stížnost prohlášena za přípustnou senátem v následujícím složení: G. Ress, předseda, I. Cabral Barreto, V. Butkevych, N. Vajičová, J. Hedigan, M. Pellonpää, S. Boutoucharova, soudci, a dále V. Berger, tajemník sekce.

7. Dne 30. ledna 2004 se tento senát vzdal jurisdikce ve prospěch Velkého senátu, proti čemuž žádná ze stran nevznesla námitky (článek 30 Úmluvy a ustanovení 72 Jednacího řádu Soudu).

8. Složení Velkého senátu bylo určeno podle článku 27 § 2 a 3 Úmluvy a podle ustanovení 24 Jednacího řádu Soudu.

9. Stěžující si společnost i Vláda předložily svá stanoviska k meritu, na která každá ze stran reagovala při ústním jednání (ustanovení 44 § 5 Jednacího řádu Soudu). Písemné komentáře rovněž předložily italská a britská vláda, Evropská komise a *Institut de formation en droits de l'homme du barreau de Paris*, kterým předseda dovolil intervenovat (článek 36 § 2 Úmluvy a ustanovení 44 § 2 Jednacího řádu Soudu). Evropské komisi bylo také dovoleno, aby se zúčastnila ústního jednání.

10. Ústní jednání se konalo v Paláci lidských práv ve Štrasburku 29. září 2004 (ustanovení 59 § 3 Jednacího řádu Soudu).

Před Soud předstoupili:

(a) za vládu J. Kingston, vládní zmocněnec, D. McQuadeová, zástupkyně vládního zmocněnce, G. Hogan, starší rada, R. O' Hanlon, starší rada, P. Mooney, poradce,

(b) za stěžující si společnost J. O'Reilly, starší rada, T. Eicke, advokát, poradce, J. Doyle, solicitor, řízení se rovněž účastnil M.J. Özbay, ředitel stěžující si společnosti,

(c) za Evropskou komisi G. Marenco, S. Friesová, C. Ladenburger, zmocněnci.

Soud si vyslechl řeči J. O'Reillyho, G. Hogana a G. Marenca.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

A. Smlouva o pronájmu letadla mezi JAT a stěžující si společností

11. Stěžující si společnost je charterovou leteckou společností registrovanou v Turecku v březnu 1992.

12. Na základě dohody ze dne 17. dubna 1992 si stěžující si společnost najala dvě letadla typu Boeing 737-300 od letecké společnosti Yugoslav Airlines (JAT), národního leteckého dopravce bývalé Jugoslávie. Smlouva o pronájmu (leasingová smlouva) byla typem smlouvy „leasing bez posádky“ na dobu čtyřiceti osmi měsíců ode dne dodání dvou zmíněných letadel (22. dubna a 6. května 1992). Podle smluvních podmínek měli posádky tvořit zaměstnanci stěžující si společnosti, která pak měla dohlížet na místa určení letadel. I když vlastnické právo k letadlům náleželo společnosti JAT, stěžující si společnost mohla letadla zanést do tureckého leteckého rejstříku za podmínky, že v něm bude poznámka o vlastnictví JATu.

13. Při předání letadel vyplatila stěžující si společnost nájemné JATu ve výši 1 000 000 amerických dolarů (USD) za každé z nich. Ve dnech 11. a 29. května 1992 získala stěžující si společnost licenci k provozu letadel.

B. Před přistáním letadla v Irsku

14. Počínaje rokem 1991 přijaly OSN a EU řadu sankcí proti Federální republice Jugoslávie (Srbsko a Černá Hora) – „FRJ“ – směřujících proti ozbrojenému konfliktu a porušování lidských práv, k nimž tam docházelo.

15. V lednu 1993 zahájila stěžující si společnost jednání s TEAM Aer Limbus („TEAM“) za účelem provedení údržby na jednom z letadel, která měla v nájmu. TEAM byla společností s ručením omezeným, jejíž hlavní činností byla údržba letadel. Byla dceřinou společností dvou irských leteckých společností v úplném vlastnictví státu. Z memorand datovaných 8. a 18. ledna 1993 je patrné, že TEAM měl na základě dostupných informací za to, že stěžující si společnost neporušuje sankční režim, neboť byl v obchodním styku s mnoha společnostmi, včetně společností Boeing, Sabena a SNECMA (francouzská společnost vyrábějící letecké motory). Dopisem ze dne 2. března 1993 požádal TEAM o stanovisko Ministerstvo dopravy, energetiky a spojů („Ministerstvo dopravy“) a k žádosti připojil memoranda z ledna 1993. Dne 3. března 1993 postoupilo Ministerstvo dopravy zmíněnou žádost Ministerstvu zahraničních věcí.

16. Dne 17. dubna 1993 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 820 (1993), která stanovila, že státy mají na svém území zabavit, *inter alia*, všechna letadla „u nichž mají většinový podíl nebo zájem na kontrole osoby nebo podniky ve FRJ nebo z ní operující“. Tato rezoluce byla implementována vyhláškou EU č. 990/93, která nabyla platnosti 28. dubna 1993 (viz níže odstavec 65).

17. Dne 5. května 1993 rozhodlo Ministerstvo zahraničních věcí postoupit záležitost Výboru OSN pro sankce.

18. Dopisem ze dne 6. května 1993 turecké Ministerstvo zahraničních věcí sdělilo tureckému Ministerstvu dopravy, že má za to, že pronajatá letadla neporušují sankční režim, a požádalo o povolení letů v době platnosti rozhodnutí Výboru OSN pro sankce. Dne 12. května 1993 požádalo Turecko Výboru OSN pro sankce o jeho stanovisko.

C. Zabavení letadla

19. Dne 17. května 1993 jedno z pronajatých letadel přistálo v Dublinu. Byla podepsána smlouva s TEAM za účelem provedení údržby.

20. Dne 18. května 1993 sdělila Stálá irská mise při OSN faxem Ministerstvu dopravy, že podle neformálního sdělení sekretáře Výboru OSN pro sankce není na straně TEAM žádný problém nadále provádět opravu, ale že bylo požádáno o „neformální stanovisko“ u „právníků sekretariátu“. Dne 19. května 1993 bylo toto sdělení oznámeno telefonicky TEAMu.

21. Dne 21. května 1993 potvrdila Stálá irská mise při OSN Ministerstvu zahraničních věcí, že podle „neformální právní rady“ od „právního odboru OSN“ by TEAM měl usilovat

o „dodržení a shodu“ s Výborem OSN pro sankce ještě předtím, než podepíše jakýkoli kontrakt se stěžující si společností. Bylo doporučeno, aby TEAM zaslal Výboru žádost spolu s detailním popisem relevantních transakcí; jestliže stěžující si společnost má zaplatit za údržbu, není pravděpodobné, že by Výbor měl s touto transakcí nějaký problém. Dne 24. května 1993 obdrželo Ministerstvo zahraničních věcí kopii tohoto faxu a postoupilo jeho kopii TEAMu, který byl o tom informován také telefonicky. Dopisem ze dne 26. května 1993 poskytla Stálá irská mise Výboru OSN pro sankce požadované podrobnosti a požádala jej o „pokyny a souhlas“.

22. Dne 21. května 1993 Výbor OSN pro sankce vyslovil nesouhlas s názorem turecké vlády, že by letadlo mělo i nadále provozovat dopravu, a to s odvoláním na rezoluci Rady bezpečnosti OSN 820(1993). Stálá turecká mise při OSN byla o tomto stanovisku informována dopisem ze dne 28. května 1993.

23. V poledne 28. května 1993 byla ze strany TEAMu stěžující si společnost informována, že údržba byla ukončena a že letadlo jí bude předáno po zaplacení částky 250 000 USD. Později téhož dne byla uvedena částka uhrazena a letadlo bylo uvolněno. Během vyčkávání na povolení k odletu bylo však letadlo zastaveno. Ve své zprávě výkonný ředitel letiště v Dublinu uvedl, že TEAM jej informoval, že mu bylo ze strany Ministerstva dopravy sděleno, že by se dopustil „porušení sankcí“, kdyby umožnil letadlu odletět. Výkonný ředitel také prohlásil, že letadlo mělo odletět během této směny a že byla o věci informována letištní policie. TEAM rovněž informoval analogicky i stěžující si společnost. Později svým dopisem (ze dne 16. června 1993) potvrdilo Ministerstvo dopravy své instrukce ze dne 28. května 1993:

„... TEAM obdržel od Ministerstva pokyn, že za daných okolností nesmí nechat letadlo odletět. ... Dále bylo zdůrazněno, že pokud TEAM nechá odletět letadlo sám od sebe, mohl by závažným způsobem porušit rezoluce OSN (ve smyslu vyhlášky EEC č. 990/93) ... a věc se dále projevuje. Současně byly dány instrukce Řízení letového provozu, jehož povolení k odletu je nutné pro odlet letadla, aby toto povolení nebylo uděleno.“

24. Dopisy datovanými 29. května 1993 a adresovanými stěžující si společností TEAM sdělil, že čeká na stanovisko Výboru OSN pro sankce a že dostal informaci od státních orgánů, že povolení letadlu k odletu by znamenalo porušení sankcí OSN.

D. Před řízením o soudním přezkumu

25. Memorandem ze dne 29. května 1993 požádalo irské velvyslanectví o povolení k odletu letadla do Turecka, které jinak sankce OSN respektuje.

26. Dopisem ze dne 2. června 1993 informovala Stálá irská mise při OSN Výbor OSN pro sankce, že údržba letadla již byla ukončena, že vláda lituje svého selhání v postupu, který iniciovala, a že věc byla převzata TEAMem. Letadlo bylo až na další pokyny Výboru zadrženo.

27. Dne 3. června 1993 byla irská vláda informována o odpovědi Výboru OSN pro sankce turecké vládě a že předseda Výboru sdělil, že ten pravděpodobně bude pro zabavení letadla. Výbor se má sejít až 8. června 1993.

28. Dne 4. června 1993 byly vydány vyhlášky Evropských společenství (zákaz obchodu s Federální republikou Jugoslávie /Srbsko a Černá Hora/) z roku 1993 (statutární instrument č. 144 z roku 1993). Dopisem ze dne 8. června 1993 ministr pro dopravu (energie a komunikace) informoval vedení letiště Dublin, že až na další schválil zabavení letadla, a to na základě zákonného předpisu.

29. Krátce nato druhé letadlo stěžující si společnosti přistálo v Istanbulu, ačkoli zde došlo k rozdílnosti tvrzení stran, proč se tak stalo.

30. Dopisem ze dne 14. června 1993 informoval Výbor OSN pro sankce Stálou irskou misí o rozhodnutích svého zasedání 8. června 1993 :

„... poskytování jakýchkoli služeb letadlům ve vlastnictví FRJ, s výjimkou těch, která jsou specificky předem schválena Výborem ... nebude v souladu s požadavky relevantních rezolucí Rady bezpečnosti. Členové Výboru rovněž připomněli ustanovení § 24 (rezoluce 820 /1993/) Rady bezpečnosti OSN týkající se takového letadla, podle kterého dané letadlo již bylo zabaveno irskými orgány. Výbor tak bude mimořádně vděčný za přijetí jakéhokoli opatření v tomto smyslu vládou Vaší Excelence.“

Dopisem ze dne 18. června 1993 Stálá irská mise informovala Výbor OSN pro sankce, že letadlo bylo zadrženo 28. května 1993 a formálně zabaveno 8. června 1993.

31. Dopisem ze dne 16. června 1993 adresovaným Ministerstvu dopravy napadla stěžující si společnost zabavení letadla, přičemž tvrdila, že účelem vyhlášky EEC č. 990/93 není úprava právního vztahu vlastnictví, nýbrž spíše úprava kontroly operací. Dne 24. června 1993 Ministerstvo dopravy odpovědělo takto:

„Ministr byl informován, že účelem a účinkem resoluce OSN ve smyslu prováděcí vyhlášky EEC č. 990/93 je uložit sankce prostřednictvím zabavení určitých typů komerčních aktiv uvedených v článku 8, včetně letadel, v každém případě, kdy osoba nebo podnik operující do/z FRJ má jakýkoli vlastnický zájem zmíněného druhu. Jelikož tento názor na rozsah a účinek původní resoluce byl potvrzen Výborem OSN pro sankce, není ministr oprávněn aplikovat vyhlášku EEC č. 990/93 způsobem, který by byl odchylný od tohoto stanoviska ... Letadlo musí být zabaveno. Ministr chápe potíže, v nichž se stěžující si společnost nachází, a bude se snažit nalézt řešení přípustné z hlediska vyhlášky EEC č. 990/93, jež by umožnilo letadlu odletět.“

32. Dopisem ze dne 5. července 1993 opakovalo turecké velvyslanectví v Dublinu svou žádost o povolení letadlu odletět a tvrdilo, že turecká vláda zabezpečí zabavení v souladu se sankcemi. Irská vláda informovala Výbor OSN pro sankce dopisem ze dne 6. června 1993, že je připravena této žádosti vyhovět. Dne 4. srpna 1993 Výbor rozhodl, že letadlo musí setrvat v Irsku, jelikož relevantní resoluce vyžadují od irského státu odepřít všechny služby letadlu, včetně služeb, jež by mu umožnily vzlétnout.

E. První soudní přezkumné řízení: Vrchní soud

33. V listopadu 1993 stěžující si společnost požádala o souhlas se soudním přezkoumáním rozhodnutí ministra zabavit letadlo. Později byly uvedeny pozměněné důvody s přihlédnutím k úloze TEAMu při zabavení. Dne 15. dubna 1994 vyškrtl Vrchní soud TEAM jako žalovanou stranu v řízení, jelikož spor mezi stěžující si společností a TEAMem shledal jako soukromoprávní.

34. Dne 15. června 1994 ředitel stěžující si společnosti předložil jako důkaz skutečnost, že nájemné pro JAT bylo odděleno od depozit původně vyplacených JATu a že budoucí platby nájemného budou vypláceny na zablokovaný bankovní účet pod dohledem Turecké ústřední banky.

35. Dne 21. června 1994 soudce Murphy vynesl rozsudek Vrchního soudu. Podle jeho názoru bylo možné problém, který měl řešit, formulovat jako otázku, zda byl ministr dopravy povinen podle článku 8 vyhlášky EEC č. 990/93 zabavit letadlo stěžující si společnosti. Soudce konstatoval, že dopis Ministerstva dopravy ze dne 24. června 1993 adresovaný stěžující si společnosti, byl nejlepším odůvodněním ministerstva. Soudce nalezl, že:

„... obecně lze konstatovat, že transakce mezi JATem a stěžující si společností byla sjednána naprosto bona fide. Nejde o to, zda JAT měl nějaký zájem, ať už přímý či nepřímý, ve stěžující si společnosti nebo v jejím vedení, dohled nebo řízení obchodu této společnosti. ...“

Na druhé straně však lze obecně konstatovat, že rezoluce Rady bezpečnosti OSN nejsou součástí irského vnitrostátního práva, takže samy o sobě neopravňují ministra k tomu, aby letadlo zabavil. Reálným významem resolucí Rady bezpečnosti OSN, pokud se vztahují k tomuto řízení, je, že rezoluce 820(1993) Rady bezpečnosti OSN ... je základem článku vyhlášky EEC č. 990/93. ...“

36. Při výkladu vyhlášky EEC č. 990/93 soudce Murphy přihlédl k jejímu účelu. Konstatoval, že uvedené letadlo není takovým, na které se vztahuje článek 8, jelikož se nejedná o letadlo, kde většinový či kontrolní zájem má osoba provádějící lety z bývalé FRJ, takže rozhodnutí ministra o jeho zabavení bylo *ultra vires*. Avšak v daném stadiu bylo letadlo předmětem soudního příkazu získaného (v březnu 1994) věžitelem JATu (SNECMA) bránícímu opustit zemi. Tento soudní příkaz byl později zrušen 11. dubna 1995.

F. Druhé přezkumné řízení: Vrchní soud

37. Po sdělení adresovaném stěžující si společnosti, že ministr dopravy prověřuje další zabavení s odvoláním na článek 1.1.(e) vyhlášky EEC č. 990/93, Ministerstvo dopravy informovalo stěžující si společnost dopisem ze dne 5. srpna 1994 takto:

„Ministr nyní posoudil pokračující situaci letadla ve světle současných rozhodnutí Vrchního soudu a ustanovení vyhlášek Rady, na něž se odvolává.“

Vycházejce z úvah ministra, jsem nyní pověřen Vás informovat, že ministr ... rozhodl, že letadlo ... má být zadržováno na základě článku 9 vyhlášky EEC č. 990/93 jako letadlo pode-

zřelé z porušení ustanovení této vyhlášky, zejména článku 1.1.(e), a vyhlášky EEC č.1432/92. Letadlo zůstane zadrženo do doby, než bude ukončeno ministrovu prověřování ohledně podezřelého porušování, jak to vyžadují články 9 a 10 vyhlášky EEC č. 990/93.“

Ačkoliv to nebylo v tomto dopise uvedeno, ministrovu obavy se vztahovaly k oddělení finančních závazků JATu (určité závazky plynoucí z pojištění, údržby apod.) podle smlouvy o pronájmu oproti penězům již vyplaceným JATem na zablokovaný bankovní účet.

38. Dne 23. září 1994 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 943(1994). I když tato rezoluce dočasně pozastavila sankce, jelikož byla zahájena mírová jednání, nevztahovala se na letadla, která již byla dříve zabavena. Uvedená rezoluce byla implementována vyhláškou (EC) č. 2472/94 ze dne 10. října 1994.

39. V březnu 1995 bylo stěžujícím si společnosti povoleno požádat o soudní přezkoumání ministrovu rozhodnutí letadlo opětovně zabavit. Rozsudkem ze dne 22. ledna 1996 zrušil Vrchní soud ministrovu rozhodnutí nadále letadlo zadržovat. Vrchní soud konstatoval, že téměř všechny peníze, které již byly stěžujícím si společností zaplacený na blokovaný účet, byly použity (se souhlasem zadržující banky v Turecku), aby se tak splatily všechny závazky JATu podle smlouvy o pronájmu. Základní otázkou stojící před Vrchním soudem bylo ministrovu prodlení při jeho odvolání na článek 9 vyhlášky EEC č. 990/93, jelikož stěžujícím si společnost byla „nevinnou“ stranou, která měla velké denní ztráty. Vrchní soud nalezl, že ministr nesplnil svou povinnost vyšetřit a rozhodnout o takových záležitostech v přiměřené lhůtě, a to vést vyšetřování v souladu se spravedlivým postupem a řádně přihlídnout k právům stěžujícím si společnosti.

40. Dne 7. února 1996 se irská vláda odvolala k Nejvyššímu soudu a požádala o přerušení výkonu nařízení Vrchního soudu. Dne 9. února 1996 Nejvyšší soud tuto ministrovu žádost zamítl. Hlavním důvodem při rozhodování o tom, zda přerušení dovolit či nedovolit, bylo vytvoření rovnováhy, která by neodepřela spravedlnost žádné ze stran. Vzhledem k významnému prodlení ministra při odvolání na článek 1.1.(e) a potenciálně menší škodě způsobené státu (peníze dlužné za údržbu a parkování na letišti Dublin) ve srovnání s velkými ztrátami stěžujícím si společnosti, byla spravedlnost převážně na straně stěžujícím si společnosti.

41. Letadlo tak mohlo svobodně odlétnout. Dopisy ze dne 12. a 14. března 1996 byly stěžujícím si společnost, JAT a TEAM informovány, že ministr se domnívá, že vůči letadlu již nenese žádnou odpovědnost.

G. První přezkumné řízení: Evropský soudní dvůr (ESD)

42. Dne 8. srpna 1994 se ministr dopravy odvolal k Nejvyššímu soudu proti rozsudku Vrchního soudu ze dne 21. června 1994. V odvolání se odvolal na interpretaci vyhlášky (EEC) č. 990/93 Vrchním soudem a požadoval postoupení k ESD (článek 177, nyní článek 234 Smlouvy o vytvoření Evropského společenství – „Smlouva ES“).

43. Nařízením ze dne 12. února 1995 Nejvyšší soud poslal ESD následující otázku a řízení vedené před ním odročil:

„Má být článek 8 vyhlášky EEC č. 990/93 interpretován v tom smyslu, že se vztahuje i na letadlo, které je ve vlastnictví podniku s majoritním či kontrolním zájmem vykonávaným FRJ, kde bylo takové letadlo pronajato majitelem na dobu čtyř let od 22. dubna 1992 podniku, kde většinou a kontrolní zájem není vykonáván osobou či podnikem operujícím v/z FRJ?“

44. Strany podaly svá vyjádření ESD. Stěžující si společnost poznamenala, že je ironické, když po rezoluci 943(144) Rady bezpečnosti OSN mohou letadla JATu létat, zatímco jeho letadlo zůstává na zemi.

45. Dne 30. dubna 1996 vyslovil svůj názor generální advokát Jacobs. Vzhledem k většímu podílu JATu na letadle se na něj vztahuje článek 8 vyhlášky EEC č. 990/93.

Generální advokát nesouhlasil s Vrchním soudem Irska, protože podle jeho názoru ani cíle ani texty relevantních rezolucí Rady bezpečnosti OSN nejsou důvodem pro odchylku (podle jeho názoru) jasného znění článku 8 vyhlášky EEC č. 990/93.

46. Pokud jde o otázku respektování základních práv a proporcionality v této vyhlášce, generální advokát uvedl:

„Je dostatečně prokázáno, že respektování základních práv je součástí obecných principů práva Společenství a že při zabezpečování respektu k těmto právům přihlíží ESD k ústavním tradicím členských států a k mezinárodním dohodám, zejména k Úmluvě, která má v tomto ohledu zvláštní význam.

Článek F(2) Smlouvy o Evropské unii ... podává smluvní definici judikatury ESD. ... Ve vztahu k Smlouvě o Evropských společenstvích tato judikatura potvrzuje a konsoliduje judikaturu ESD a zdůrazňuje svrchovaný výraz respektu k základním právům.

Respektování základních práv je tak podmínkou zákonnosti akcí Společenství – v daném případě vyhlášky. Základní práva musí být také respektována členskými státy při provádění opatření Společenství. Všechny členské státy jsou na každý pád smluvními státy Úmluvy, i když tato nemá ve všech z nich status vnitrostátního práva. I když samotné společenství není smluvní stranou Úmluvy a nemůže se stát její stranou bez změn v Úmluvě a ve Smlouvě, a ačkoli Úmluva nemůže formálně být závazná pro Společenství, tak z praktických důvodů lze Úmluvu pokládat za právo Společenství a lze se na ni odvolávat jako na takovou jak před ESD, tak i před vnitrostátními soudy, jedná-li se o právo Společenství. Je tomu tak zejména tehdy, když se jako v tomto případě jedná o implementaci práva Společenství členskými státy. Právo Společenství nemůže zprostit členské státy jejich závazků podle Úmluvy.“

47. Generální advokát dodal, že stěžující si společnost se odvolala na své právo pokojného užívání majetku chráněné Úmluvou a na právo vykonávat obchodní činnost, což je uznáváno ze strany ESD jako jedno ze základních práv. S přihlédnutím k rozsudku ve věci Sporong a Lönnroth v. Švédsko (rozsudek ze dne 23. září 1982, Serie A-52) definoval základní otázku tak, zda bylo zasahování do práva stěžující si společnosti na pokojné užívání letadla přiměřené opatření ve světle účelů obecného zájmu, jichž se mělo vyhláškou EEC č. 990/93 docílit.

Generální advokát přihlédl k aplikaci tohoto testu v případě AGOSI v. Spojené království (rozsudek ze dne 24. října 1986, Serie A-108) a Air Canada v. Spojené království (rozsudek ze dne 5. května 1995, Serie A 316-A) a „podobnému přístupu“ přijatému na straně ESD v případech týkajících se vlastnického práva nebo práva na obchodní činnost (včetně případu Hauer v. Land Rheinland-Pfalz č. 44/79 /1979/ European Court Reports /ECR/ 3727, § 17 – 30).

48. I když došlo k tvrdému zásahu do zájmu smlouvy o pronájmu, bylo obtížné identifikovat silnější typ veřejného zájmu než zastavit devastující občanskou válku. Zatímco některé ztráty na majetku byly nevyhnutelné k tomu, aby některé sankce byly účinné, pak bylo-li by prokázáno, že dané zasahování bylo zcela nerozumné ve světle cílů, jichž mělo být dosaženo, pak by byl ESD intervenoval. Generální advokát však byl přesvědčen o tom, že ani původní rozhodnutí o zabavení ani pokračující zadržování nebylo možné pokládat za nerozumné.

49. Ať už byl či nebyl finanční dopad sankcí takový, jak jej vyjádřila stěžující si společnost, obecné opatření daného druhu nebylo možné zrušit pouze proto, že v konkrétním případě došlo k finančním důsledkům. Vzhledem k velkému veřejnému zájmu by nebyl princip proporcionality těmito ztrátami porušen.

50. Generální advokát dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí:

„... nezpůsobilo nespravedlivé vyvážení mezi požadavky veřejného zájmu a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce. Tento závěr se ukazuje jako konsistentní s judikaturou tohoto soudu obecně. Stěžující si společnost nijak neprokázala, že zde existuje nějaká judikatura podle Úmluvy, která by podpořila její závěry.

Tato situace se nejeví jako odlišná, jestliže se někdo odvolává na základní práva tak, jak vyplývají «z ústavních tradic společných členským státům», na něž se odvolává judikatura ESD a uvedených v článku F(2) Smlouvy o Evropské unii. Ve výše citované kauze Hauer upozornil ESD ... s odvoláním zejména na německý Grundgesetz, na irskou Ústavu a na italskou Ústavu, že ústavní pravidla a praxe členských států dovolují legislativě kontrolovat užívání soukromého majetku v souladu s obecným zájmem. A opět lze konstatovat, že zde neexistuje žádná judikatura na podporu názoru, že napadené rozhodnutí porušilo základní práva. Rozhodnutí irského Vrchního soudu se opíralo, jak jsme viděli, o odlišné důvody.“

51. Dopisem ze dne 19. července 1996 TEAM informoval JAT, že letadlo může odletět, pokud byly všechny dluhy vůči TEAMu umořeny.

52. Dne 30. července 1996 ESD rozhodl, že vyhláška EEC č. 990/93 se vztahuje i na typ letadla, ohledně kterého mu Nejvyšší soud zaslal dotaz. ESD poznamenal, že vnitrostátní řízení prokázalo, že smlouva o pronájmu byla sjednána „v naprosto dobré víře“ a že jejím účelem nebylo obejít sankce uložené FRJ.

53. ESD neakceptoval první argument stěžující si společnosti, že vyhláška EEC č. 990/93 se zde neaplikuje kvůli tomu, že letadlo je pod denní kontrolou nevinnou stranou odlišnou od

FRJ. Po posouzení textu vyhlášky EEC č. 990/93, jejího kontextu a cílů (včetně textu a cílů resolucí Rady bezpečnosti OSN, které naplňovala), ESD konstatoval, že zde neexistuje nic na podporu rozlišování, které činí stěžující si společnost. Denní provoz a kontrola ve srovnání s kritériem vlastnictví pro aplikaci uvedené úpravy by ohrozily účinnost sankcí.

54. Druhý argument stěžující si strany byl, že vyhláška EEC č. 990/93 by porušila jeho právo na pokojné užívání jeho majetku a na jeho svobodu vykonávat obchodní činnost, protože by porušila a zničila podnikání zcela nevinné strany, kdy vlastníci FRJ již byli potrestáni tím, že jim byly zablokovány účty. ESD neshledal tento argument přesvědčivým:

„V judikatuře je zakotveno, že základní práva, na něž se stěžující si společnost odvolává, nejsou absolutní a že jejich výkon lze podrobit omezením ospravedlnitelným veřejným zájmem sledovaným Společenstvími (viz výše zmíněný případ Hauer; případ 5/88, Wachauf v. Bundesamt für Ernährung and Fortwirtschaft /1989/ ECR 2609 a případ Německo v. Rada /1994/ ECR I-4973).

Jakékoli opatření ukládající sankce má na základě své definice důsledek, které se dotýkají práva k majetku a svobody vést obchody či podnikat, čímž způsobuje újmu osobám, které nijak neodpovídají za situaci, která tyto sankce zapříčinila.

Kromě toho, důležitost cílů sledovaných danou vyhláškou opravňuje k negativním důsledkům, a to i značně tvrdým, vůči některým podnikatelům.

Ustanovení vyhlášky EEC č. 990/93 přispívají především k implementaci na úrovni Společenství sankcí proti FRJ, které byly později zpřísněny několika rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. ...

Za těchto okolností byl cíl sledovaný sankcemi obzvláště důležitý, zejména ve světle vyhlášky EC č. 990/93 a především z hlediska osmi odstavců v její preambuli, ve snaze odradit FRJ od «dalšího porušování integrity a bezpečnosti Republiky Bosna-Hercegovina a podnítit bosenské Srby ke spolupráci na obnovení míru v této republice».

Ve srovnání s cílem obecného zájmu, tolik důležitého pro mezinárodní společenství, spočívajícím v ukončení válečného stavu v oblasti a masového porušování lidských práv a humanitárního mezinárodního práva v Republice Bosna-Hercegovina, nelze zabavení daného letadla, které je ve vlastnictví podniku se sídlem ve FRJ nebo z ní operujícího, pokládat za nevhodné či disproporcionální.“

55. Odpověď Nejvyššímu soudu zněla takto:

„Článek 8 vyhlášky Rady (EEC) č. 990/93 ze dne 26. dubna 1993 o obchodu mezi Evropskými ekonomickým společenstvím a FRJ se vztahuje na takové letadlo, které je ve vlastnictví podniku se sídlem nebo operujícího z FRJ, i když je majitel pronajal na základě leasingové smlouvy na čtyři roky jinému podniku, který ve FRJ nemá sídlo nebo odtud neprovozuje dopravu a v němž nemá žádná osoba či podnik se sídlem ve FRJ nebo odtud provozující dopravu většinový či kontrolní zájem.“

56. Dne 6. srpna 1996 ministr opětovně nařídil zabavení letadla podle článku 8 vyhlášky EEC č. 990/93.

H. První a druhé soudní přezkoumání: rozsudky Nejvyššího soudu

57. Oznámením o návrhu soudu datovaném 29. října 1996 požádala stěžující si společnost Nejvyšší soud, aby *inter alia* rozhodl o žalobě „ve světle rozhodnutí ESD“ a aby nařídil úhradu nákladů řízení před Nejvyšším soudem a před ESD. Přísežné prohlášení stěžující si společnosti ze stejného dne zdůraznilo v dobré víře benefit toho, že ESD posuzoval vyhlášku poprvé, skutečnost, že neomezená odpovědnost za tuto nesnáz spočívá na orgánech FRJ a že jeho provoz byl zrušen zabavením. Stěžující si společnost se odvolala na vyhlášku (EC) č. 2815/95, přičemž uvedla, že ta nedovolovala letadlům již zabaveným létat, zatímco ta letadla, která nebyl předtím zabavena, létat mohla. Jelikož její letadlo bylo jediné, které bylo zabaveno podle sankčního režimu, žádný další nájemce nepodal žalobu, aby se vyjasnil význam relevantní vyhlášky.

58. Dne 29. listopadu 1996 vynesl Nejvyšší soud rozsudek dovolující odvolání ministra dopravy proti nařízení Vrchního soudu ze dne 21. června 1994. Nejvyšší soud uvedl, že jedinou otázkou v daném případě je, zda byl ministr podle článku 8 vyhlášky /EEC/ č. 990/93 povinen letadlo zabavit. S odvoláním na odpověď ESD Nejvyšší soud pouze uvedl, že je tímto rozhodnutím vázán a že odvolání ministru dopravy povoluje.

59. V květnu 1998 Nejvyšší soud vyhověl odvolání proti nařízení Vrchního soudu ze dne 22. ledna 1996. Vzhledem k intervenujícím rozhodnutím ESD a Nejvyššího soudu (z července a z listopadu 1996) bylo odvolání bezpředmětné, jelikož ode dne původního nařízení o zabavení bylo již letadlo pravoplatně zadrženo podle článku 8 vyhlášky (EEC) č. 990/9. Nařízení o nákladech neexistovalo.

I. Navrácení letadla JATu

60. Smlouva o pronájmu obou letadel (leasingová smlouva) vypršela v květnu 1996 (viz výše odstavec 12). Podle rozsudku Nejvyššího soudu z listopadu 1996 (viz výše odstavec 58) a vzhledem k uvolnění sankčního režimu (viz níže odstavce 67 – 71) dohodli se ministr dopravy a JAT v červenci 1997 ohledně nákladů. JAT deponoval 389 609,95 irských liber na zablokovaném účtu na společná jména vrchního státního solicitora a jeho solicitorů na pokrytí všech parkovacích, opravářských, pojišťovacích a právních nákladů ministra dopravy, spojených se zabavením. Dne 30. července 1997 bylo letadlo navráceno JATu.

II. Sankční režim: relevantní ustanovení

A. Vytvoření sankčního režimu

61. V září 1991 Rada bezpečnosti OSN (RB) přijala rezoluci č. 713 z roku 1991 podle hlavy VII Charty OSN, v níž vyjádřila obavy ohledně konfliktu v bývalé Jugoslávii a implementovala tak embargo na zbraně a vojenský materiál. Resoluce RB 724(1991) přijatá v prosinci 1991 vytvořila Výbor pro sankce, aby vykonával relevantní rezoluce RB.

62. Relevantní části resoluce RB 752(1992), přijaté dne 30. května 1992, stanoví toto:

„5. Dále rozhodla, že žádný stát nezpřístupní orgánům FRJ nebo jakémukoli obchodnímu, průmyslovému či veřejnému podniku ve FRJ žádné fondy či jiné finanční nebo ekonomické zdroje a zabrání svým občanům a dalším osobám na jeho území, aby z něho přemístili nebo jinak zpřístupnili těmto orgánům nebo takovýmto podnikům takovéto fondy nebo zdroje a aby převedli jakékoli jiné fondy fyzickým či právníckým osobám ve FRJ, s výjimkou plateb výlučně určených pro lékařské nebo humanitární účely a potraviny.

...

7. Rozhodla, že všechny státy jsou povinny:

(a) Odepřít každému letadlu vzlétnout, přistát na jejich území nebo je přelétnout, je-li určeno přistát nebo jestli vzlétlo z území FRJ, pokud nebyl konkrétní let schválen pro humanitární účely konsistentní s relevantními rezolucemi Rady (Výboru pro sankce);

(b) Zakázat, aby jejich občany nebo na jejím území byly prováděny opravy nebo údržby letadel operujících a registrovaných ve FRJ nebo operujících společnostmi ve FRJ nebo jejich jménem nebo komponentů pro taková letadla, potvrzení o letové způsobilosti pro taková letadla a platby nových požadavků proti existujícím pojistným smlouvám a poskytování nového pojištění takových letadel;

...

9. Dále rozhodla, že všechny státy a státní orgány FRJ přijmou nezbytná opatření, jejichž cestou zajistí, že nebude existovat žádná pohledávka orgánů FRJ nebo fyzické či právnícké osoby nebo osoby uplatňující pohledávku skrze nebo ve prospěch fyzické či právnícké osoby v souvislosti s jakýmkoli kontraktem či s jinou transakcí, kde její provedení souvisí s opatřeními uloženými touto rezolucí a rezolucemi souvisejícími;“

Tato rezoluce byla implementována v Evropských společenstvích vyhláškou Rady z června 1992 (vyhláška /EEC/ č. 1432/92), která byla obratem implementována v Irsku zákonem předpisem. Evropská společenství (zákaz obchodu s Republikami Srbsko a Černá Hora) vyhláškou 1992 (statutární instrument č. 157 z roku 1992) učinila trestným činem podle irského zákona ze dne 25. června 1992 jednat v rozporu s vyhláškou EEC č.1432/92.

63. Rezoluce UNSC č. 787(1992), přijatá v listopadu 1992 dále zpřísnila ekonomické sankce proti FRJ. Tato rezoluce byla implementována vyhláškou (EEC) č. 3534/92, přijatou v prosinci 1992.

64. Reoluce UNSC č. 820(1993), přijatá 17. listopadu 1993 stanovila, inter alia, toto:

„24. Rozhodl, že všechny státy zabaví všechny lodí, nákladní vozidla, železniční vagony a letadla na jejich území, u nichž většinový či kontrolní zájem mají osoby provozující nebo operující ve FRJ nebo z FRJ, a že tyto lodí, nákladní vozidla, železniční vagony a letadla mohou být zabaveny státem po zjištění, že porušily rezoluce 713(1991), 757(1992), 787(1992) nebo tuto rezoluci.“

65. Tato rezoluce byla implementována vyhláškou (EEC) č. 990/93, která nabyla účinnosti 28. dubna 1993, poté co byla publikována v Úředním věstníku (L 102/14 /1993/) tohoto data (jak je uvedeno v článku 13 vyhlášky) na základě článku 191 odst. 2 (nyní článek 254 odst. 2) Smlouvy o vytvoření Evropských společenství (dále jen „Smlouva o EC“).

Články 1.1.(e) a 8 až 10 této vyhlášky stanoví toto:

Článek 1

„1. Počínaje dnem 26. dubna 1993 se zakazuje toto:

...

(e) poskytování nefinančních služeb kterékoli fyzické či právnické osobě pro účely jakéhokoli podnikání prováděného v Republikách Srbsko a Černá Hora.“

Článek 8

„Všechny lodí, nákladní vozidla, železniční vagony a letadla, u nichž většinový či kontrolní zájem mají osoby provozující nebo operující ve FRJ nebo z FRJ, budou zabaveny příslušnými orgány členských států.

Náklady na zabavení lodí, nákladních vozidel, železničních vagonů a letadel mohou být uhrazeny na náklady jejich vlastníků.“

Článek 9

„Všechny lodí, nákladní vozidla, železniční vagony, letadla a náklady, podezřelé z porušení nebo porušující vyhlášku EEC č.1432/92 nebo tuto vyhlášku, budou zadrženy příslušnými orgány členských států během vyšetřování.“

Článek 10

„Každý členský stát stanoví sankce, které budou uloženy, když budou porušena ustanovení této vyhlášky.

Bylo-li zjištěno, že lodí, nákladní vozidla, železniční vagony, letadla a náklady porušily tuto vyhlášku, mohou být konfiskovány členským státem, jehož příslušné orgány je zabavily nebo zadržely.“

66. Dne 4.června 1993 irský ministr pro turistiku a obchod přijal vyhlášky Evropských společenství (zákaz obchodu s Federální republikou Jugoslávie /Srbsko a Černá Hora/) z roku 1993 (zákonný předpis č. 144 z roku 1993), jejíž relevantní část stanoví toto:

„3. Nikdo nesmí porušovat ustanovení vyhlášky EEC č. 990/93.

4. Osoba, která dne 4. června 1993 nebo později poruší pravidlo 3 těchto vyhlášek, se dopustí přečinu a bude podléhat odsouzení k zaplacení pokuty 1000 liber nebo uvěznění na dobu nepřekračující 12 měsíců nebo k obojímu.

5. Ministr dopravy, energie a komunikací bude orgánem příslušným podle článků 8 a 9 vyhlášky EEC č. 990/93, pokud se uvedený článek 8 nebude vztahovat na lodí a článek 9 na náklad.

6.

(1) Pravomoci svěřené ministrovi dopravy, energie a komunikací články 8 a 9 vyhlášky EEC č. 990/93 jako příslušnému orgánu podle těchto článků mohou být vykonány

(a) členy Garda Síochána,

(b) celníky a výběřčími daní,

(c) letištní policií, hasičským sborem Aer Rianta, ...

(d) úředníky Ministerstva dopravy ... řádně k tomu zmocněnými písemně ministrem dopravy, energie a komunikací.

...

(3) Nikdo nebude klást překážky nebo zasahovat do činnosti osoby uvedené v pododstavcích a), b) nebo c) odstavce 1 této vyhlášky nebo osoby uvedené výše při výkonu svěřené mu výše uvedeným zmocněním.

(4) Osoba, která dne 4. června 1993 nebo později poruší odstavec 3 této vyhlášky, se dopustí přečinu a bude podléhat odsouzení k zaplacení pokuty nepřesahující 500 liber nebo uvěznění na dobu nepřekračující 3 měsíce nebo k obojímu.

7. Byl-li přečin podle odstavce 4 nebo 6 této vyhlášky spáchán korporací a bylo-li prokázáno, že se tak stalo se souhlasem, schválením či dovolením, nebo byl-li přičitatelný nedbalosti na straně určité osoby, která je ředitelem, manažerem, sekretářkou nebo jiným úředníkem korporace, nebo osobou podporující tento čin s podobnou pravomocí, bude tato osoba i korporace odpovědná za spáchání přečinu a budou podléhat řízení vedenému proti nim a budou za výše zmíněný přečin potrestány, jako kdyby jím byly vinny.“

B. Zrušení sankčního režimu

67. Resoluce UNSC přijatá dne 23. září 1993 stanovila, *inter alia*, toto:

„(i) Omezení uložená odstavcem 7 resoluce 757(1992), odstavcem 24 resoluce 820(1993) ohledně letadel, která nejsou zabavena v den přijetí této resoluce, ... budou pozastavena pro počáteční období 100 dní ode dne následujícího po přijetí zprávy od generálního tajemníka ...“

Tato rezoluce byla implementována vyhláškou EC č. 2472/94 ze dne 10. října 1994, jejíž článek 5 pozastavil působnost článku 8 vyhlášky EEC č. 990/93 „ohledně letadel, která nebyla zabavena 23. září 1994“.

68. Pozastavení rezoluce UNSC 820(1993) bylo dále v roce 1995 několikrát prodlouženo o období 100 dní a každá z těchto resolucí byla implementována vyhláškami Společenství.

69. Rezoluce UNSC 820(1993) byla pozastavena na neurčitou dobu v roce 1995 rezolucí 1022(1995). Ta byla implementována vyhláškou Společenství (EC) č. 2815/95 ze dne 4. prosince 1995, která stanovila, *inter alia*, toto:

„1. Vyhláška EEC č. 990/93 s tímto ve vztahu k FRJ pozastavuje.

2. Dokud vyhláška EEC č. 990/93 zůstane pozastavena, všechna dříve zabavená aktiva podle této vyhlášky mohou být členskými státy uvolněna v souladu s jejich právním řádem, pokud tato aktiva podléhají žalobám, zadržení, rozsudkům nebo zatížením (hypotékou), nebo jedná-li se o aktiva určité osoby, partnerství, korporace nebo jiné právnické osoby shledané insolventní nebo za takovou pokládané podle zákona nebo principů účetnictví převažujících v relevantním členském státě, budou zadržena, dokud nebudou uvolněna v souladu s aplikovatelným právem.“

70. Rezoluce UNSC 820(1993) byla později pozastavena s konečnou platností. Pozastavení bylo implementováno vyhláškou EC č. 462/96 ze dne 27. února 1996, v jejíž relevantní části se stanovilo toto:

„Pokud vyhlášky (*inter alia*, vyhláška EEC č. 990/93) zůstanou pozastaveny, tak všechny dříve zmrazené či zabavené fondy a aktiva podle těchto vyhlášek mohou být uvolněny členskými státy v souladu s právem, pokud tyto fondy a aktiva, podléhající žalobám, zadržení,

rozsudkům nebo zatížením (hypotékou), ... zůstávají zmrazeny nebo zabaveny, dokud nebudou uvolněny v souladu s aplikovatelným právem.“

71. Dne 9. prosince 1996 vyhláška EC č. 2382/96 zrušila, *inter alia*, vyhlášku EEC č. 990/93. Dne 2. března 2000 Evropská společenství (Revokace obchodních sankcí proti Federální republice Jugoslávie /Srbsko a Černá Hora/ a proti některým oblastem Republik Chorvatsko a Bosna-Hercegovina) vyhlášky 2000 (zákonný předpis č. 60 z roku 2000) zrušily zákoný předpis č. 144 z roku 1993.

III. Relevantní právo a praxe Společenství

72. Tento rozsudek se týká ustanovení komunitárního práva podle „prvního pilíře“ Evropské unie.

A. Základní právo: judikatura ESD

73. I když zakládající smlouvy Evropských společenství neobsahují výslovná ustanovení o ochraně lidských práv, ESD již v roce 1969 konstatoval, že základní práva jsou zakotvena v obecných principech komunitárního práva chráněného ESD. Počátkem sedmdesátých let ESD potvrdil, že při ochraně těchto práv byl inspirován ústavními tradicemi členských států a směrnicemi plynoucími z mezinárodních smluv o lidských právech, na kterých členské státy spolupracovaly nebo je podepsaly. Na stanovení Úmluvy se Evropský soudní dvůr odvolal v roce 1975 a do roku 1979 její zvláštní význam mezi mezinárodními smlouvami o ochraně lidských práv byl ze strany Evropského soudního dvora uznán. Poté se začal Evropský soudní dvůr extensivně odvolávat na ustanovení Úmluvy (obvykle tam, kde se legislativa Společenství se podle vlastních úvah odvolávala na Úmluvu) a později i na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a stále více poslední rozsudky Evropského soudního dvora předem neuvádějí takové odkazy s vysvětlením jejich relevance pro komunitární právo.

74. V rozsudku z roku 1991 mohl ESD popsat roli Úmluvy v komunitárním právu takto:
„41. ... jak již Soud průběžně konstatoval, základní práva tvoří integrální součást obecných právních principů, jejichž dodržování zabezpečuje. Pro tento účel Soud čerpá inspiraci z ústavních tradic společných pro členské státy a ze směrnic daných mezinárodními smlouvami o ochraně lidských práv, na nichž členské státy spolupracovaly nebo je podepsaly ... Úmluva má v tomto ohledu zvláštní význam ... Z toho plyne, že ... Společenství nemohou akceptovat opatření, která jsou neslučitelná s dodržováním lidských práv, jež byla takto uznána a garantována.

42. Jak již dříve konstatoval, ... Soud nemá pravomoc posuzovat kompatibilitu s Úmlouvou těch národních pravidel, která nespádají pod rozsah komunitárního práva. Na druhé straně však, kde takováto pravidla spadají pod rozsah komunitárního práva a kde je činěn požadavek na předběžné rozhodnutí Soudu, musí Soud poskytnout všechna kritéria pro výklad potřebná pro vnitrostátní soudy, aby rozhodly, zda jsou tato pravidla kompatibilní se základními pravidly, jejichž dodržování Soud zabezpečuje a která vyplývají zejména z Úmluvy.“

75. Toto stanovisko ESD často opakoval, jako například ve svém stanovisku ve věci přístupu Společenství k Úmluvě, kde vyjádřil názor, že respektování lidských práv je „podmínkou zákonnosti aktů Společenství“.

76. V případě Kondova, na který se stěžující si společnost odvolala, ESD rozhodl o odmítnutí Spojeným královstvím ohledně podání žádosti bulharské občanky na základě ustanovení v dohodě o připojení mezi Evropskými společenstvími a Bulharskem takto:

„... Kromě toho, takováto opatření britských imigračních orgánů musí být přijata, aniž by byl dotčen závazek respektovat základní práva občana, jako například právo na respektování rodinného života a práva na respektování jeho majetku, která vyplývají pro daný členský stát z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950 nebo z jiných mezinárodních dokumentů, k nimž mohl tento stát přistoupit.“

B. Relevantní smluvní ustanovení

1. Týkající se základních práv

77. Výše uvedený vývoj judikatury se odrazil v některých změnách smluv. V preambuli k Jednotnému evropskému zákonu z roku 1986 vyjádřily smluvní strany odhodlání „spolupracovat na podpoře demokracie na základě základních práv uznaných v ústavách členských států, v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ...“

78. Článek 6 (dříve článek F) Smlouvy o Evropské unii z roku 1992 zní takto:

„1. Unie je založena na principech svobody, demokracie, respektování lidských práv a základních svobod a na vládě práva, kteréžto principy jsou společné členským státům.

2. Unie bude respektovat základní práva, tak, jak jsou garantována evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsanou v Římě dne 4. listopadu 1950, a jak vyplývají z ústavních tradic společných smluvním státům, jako obecné principy komunitárního práva.

3. Unie bude respektovat národní identity svých členských států.

4. Unie si opatří prostředky nezbytné pro dosažení těchto cílů a provádění své politiky.“

79. Amsterdamská smlouva z roku 1997 vyžaduje od ESD, aby v rámci své jurisdikce aplikoval standardy na akty institucí Společenství a dává Evropské unii pravomoc zasáhnout proti členskému státu, který závažně a trvale porušoval principy článku 6 odst. 1 výše citované Smlouvy o Evropské unii.

80. Charta základních práv Evropské unie, přijatá v Nice dne 7. prosince 2000 (není úplně závazná) ve své preambuli stanoví, že „stvrzuje, s náležitým přihlédnutím k pravomocem a úlohám Společenství a Unie a k principu subsidiarity, práva, tak jak vyplývají zejména z ústavních tradic a mezinárodních závazků společných členským státům, ze Smlouvy o Evropské unii, ze smluv Společenství, z evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základ-

ních svobod, ze Sociální charty přijaté Společenstvím a Radou Evropy a z judikatury Soudu Evropských společností a z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ...“

Článek 52 § 3 Charty stanoví toto:

„Pokud tato Charta obsahuje práva, která korespondují s práva garantovanými Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, pak význam a rozsah těchto práv budou stejné jako ty, které jsou zakotveny ve zmíněné Úmluvě. Toto ustanovení nebrání právu Unie, aby poskytovala extensivnější ochranu.“

81. Smlouva ustanovující Evropskou ústavu, podepsaná dne 29. října 2004 (ke dni tohoto rozsudku dosud nevstoupila v platnost), stanoví ve svém článku I-9 s názvem „Základní práva“ toto:

„1. Unie bude uznávat práva, svobody a principy zakotvené v Chartě základních práv, která tvoří část II.

2. Unie přistoupí k evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Tento přístup nebude mít vliv na kompetence Unie, jak jsou definovány v Ústavě.

3. Základní práva, tak jak jsou zaručena evropskou Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a jak vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, jsou základními principy práva Unie.“

Výše citovaná Charta základních práv byla inkorporována do ústavní smlouvy jako její část II.

2. Další relevantní ustanovení Smlouvy o Evropských společstvích

82. Článek 5 (nyní článek 10) stanoví toto:

„Členské státy přijmou všechna potřebná opatření, ať již obecná či zvláštní, aby zajistily plnění závazků vyplývajících z této Smlouvy nebo vyplývajících z činnosti orgánů Společenství. Členské státy usnadní dosahování cílů Společenství. Členské státy se zdrží jakéhokoli opatření, které by mohlo ohrozit dosažení cílů této Smlouvy.“

83. Relevantní část článku 189 (nyní článek 249) zní takto:

„Vyhláška bude mít obecnou aplikaci. Bude závazná jako celek a bude přímo aplikovatelná ve všech členských státech. ...“

Popis vyhlášky jako „závazné jako celek“ a „přímo aplikovatelné“ ve všech státech znamená, že je účinná v interních právních nařízeních členských států, aniž by bylo zapotřebí vnitrostátní implementace.

84. Článek 234 (nyní článek 307) zní takto:

„Práva a závazky vznikající ze smluv uzavřených před 1. lednem 1958 nebo pro přistoupující státy přede dnem jejich přístupu, mezi jedním či více členskými státy na jedné straně a jedním či více třetími státy na straně druhé, nebudou dotčeny ustanoveními této Smlouvy. V rozsahu, v jakém nejsou tyto smlouvy kompatibilní s touto Smlouvou, členské státy nebo dotčené státy přijmou vhodná opatření, která budou eliminovat vzniklé inkompatibility. Člen-

ské státy si budou v nezbytných případech za tímto účelem vzájemně pomáhat a tam, kde to bude vhodné, zaujmou společný postoj.

Při aplikaci smluv zmíněných v prvním odstavci přihlédnou členské státy k tomu, že výhody poskytnuté podle této Smlouvy každým členským státem jsou integrální součástí zřízení Společenství, takže jsou neoddělitelně spojeny se zřízením společných institucí, se svěřením pravomoci těmto institucím a s poskytnutím stejných výhod všem ostatním členským státům.⁴³

C. Kontrolní mechanismus Evropských společenství

85. Pokud jde o kontrolu vykonávanou Evropským soudním dvorem (ESD) a vnitrostátními soudy, stanovil ESD toto:

„39. Jednotlivci mají ... právo na účinnou soudní ochranu práv, která pro ně vyplývají z ústavních tradic společných členským státům. Tato práva jsou rovněž zakotvena v člácích 6 a 13 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ...

40. Prostřednictvím článků 173 a 184 (nyní článek 241 EC) na jedné straně a článku 177 na straně druhé, Smlouva vytvořila kompletní systém opravných prostředků a postupů určených k zabezpečení soudní kontroly legality aktů institucí a tuto revizi svěřila soudům Společenství ... Na základě tohoto systému tam, kde fyzické či právnické osoby nemohou z důvodu podmínek přípustnosti, stanovených ve čtvrtém odstavci článku 173 Smlouvy, přímo napadnout opatření Společenství obecné povahy, mohou, v závislosti na případě, buď nepřímo napadnout neplatnost těchto aktů před soudy Společenství podle článku 184 Smlouvy nebo tak učinit před vnitrostátními soudy a požádat je, pokud nemají jurisdikci, aby prohlásily tato opatření za neplatná ... a požádat Evropský soudní dvůr o předběžné rozhodnutí o platnosti.

41. Je tak na členských státech, aby vytvořily systém právních opravných prostředků a postupů, které zajistí respektování práva na efektivní soudní ochranu.

42. V tomto kontextu, v souladu s principem upřímné spolupráce zakotveným v článku 5 Smlouvy, se od vnitrostátních soudů vyžaduje, aby co možná nejdříve interpretovaly a aplikovaly vnitrostátní procesní pravidla upravující výkon práv a jednání způsobem, který umožní fyzickým a právnickým osobám napadat před soudy legalitu jakéhokoli rozhodnutí nebo jiného vnitrostátního opatření vztahujícího se k aplikaci na ně komunitárního aktu obecné aplikace tím, že napadnou platnost takového aktu.“

1. Přímé žaloby před ESD

(a) Žaloby proti institucím Společenství

86. Článek 173 (nově článek 230) dává členským státům, Evropskému parlamentu, Radě a Komisi právo požádat ESD o soudní přezkoumání aktu Společenství. Stížnosti od Soudů auditorů a Evropské centrální banky jsou omezenější a i když jsou podrobeny ještě větším omezením, mohou jednotlivci (fyzické či právnické osoby) také napadnout „rozhodnutí adresovaná těmto osobám nebo ... rozhodnutí, která – i když formálně jsou úpravou nebo

rozhodnutím adresovaným jiné osobě – vyvolávají přímé a individuální obavy (článek 173 odst. 4, nyní článek 230 odst. 4).

87. Podle článku 175 (nyní článek 232) mohou členské státy Společenství také povolat před ESD mimo jiné i Radu, Komisi a Evropský parlament, aby se zodpovídaly za porušení svých závazků plynoucích ze Smlouvy. Článek 184 (nyní článek 241) umožňuje námitku protiprávnosti úpravy (přijaté společně Evropským parlamentem a Radou, Radou, Komisí nebo Evropskou centrální bankou) během řízení probíhajícího před ESD na základě jiného článku: úspěšnost námítky má za následek, že ESD prohlásí její neplatnost *inter partes*, nikoli však anulování relevantního ustanovení.

88. Evropská společenství, která jsou právníckou osobou, mohou být žalována za způsobenou škodu, označovanou jako nekontraktní odpovědnost. Jejich instituce se pak pokládají za odpovědné za protiprávní (nelegální nebo neplatné) akty nebo opomenutí instituce (*fautes de service*) nebo jejich úředníků (*fautes personnelles*), kteří způsobili škodu žalobci (články 178 a 215, nyní články 235 a 288). Na rozdíl od žalob podle článků 173, 175 a 184 (nyní články 230, 232 a 241) a s výhradou různých inherentních omezení uložených prvky žaloby, o níž má být rozhodnuto, neexistují žádná osobní omezení nebo omezení ve formě *locus standi* na právo takovou žalobu podat. Mohou proto poskytovat nezávislý důvod žaloby před ESD s cílem přezkoumat legálnost aktu nebo nekonání vůči těm (včetně jednotlivců), kteří nemají *locus standi* podle článků 173 nebo 175, avšak utrpěli škodu.

(b) Žaloby proti členským státům

89. Podle článku 169 (nyní článek 226) a článku 170 (nyní článek 227) Komise (při plnění své role „strážce Smluv“) i členské státy mají zejména právo zahájit řízení proti členským státům, o nichž mají za to, že nesplnily své závazky ze Smlouvy. Jestliže ESD nalezne, že členský stát se takového neplnění dopustil, bude vyzván, aby přijal nezbytná opatření ke splnění rozsudku ESD (článek 171, nyní článek 228). Komise může rovněž zahájit řízení proti členskému státu v dalších specifických oblastech regulování Společenství (jako například státní pomoc – článek 93, nyní článek 88)

(c) Žaloby proti jednotlivcům

90. Ve Smlouvě o Evropských společenstvích neexistuje žádné ustanovení o přímých žalobách proti jednotlivcům před ESD. Jednotlivci však mohou být pokutováni podle některých ustanovení komunitárního práva; takovéto žaloby mohou být ale napadeny před ESD.

2. Nepřímé žaloby před vnitrostátními soudy

91. Tam, kde se jednotlivci snaží uplatnit svá komunitární práva před vnitrostátními soudy nebo tribunály, mohou tak učinit v kontextu s jiným řízením podle vnitrostátního práva, veřejného či soukromého, kde jsou komunitární práva relevantní, při usilování nápravy konečné či mezitímní, podle vnitrostátního práva.

(a) Přímé účinky

92. „Přímý účinek“ ustanovení komunitárního práva znamená, že uděluje jednotlivcům práva a povinnosti, na něž se mohou odvolávat před vnitrostátními soudy. Ustanovení s přímým účinkem musí být vnitrostátními soudy nejen aplikováno, ale má přednost před konfliktním vnitrostátním právem podle principu nadřazenosti komunitárního práva. Podmínky pro dosažení přímého účinku jsou, že ustanovení: „Obsahuje jasné a bezpodmínečný zákaz, který není pozitivní, nýbrž negativní povinností. Tato povinnost není navíc kvalifikována žádnou výhradou na straně státu, který je povinen jeho implementaci učinit podmíněnou pozitivním opatřením na základě vnitrostátního práva. Skutečná povaha tohoto zákazu je činí ideálně adaptovaným mít přímé účinky v právním vztahu mezi státy a jejich subjekty.“

93. Některá ustanovení Smlouvy o Evropských společenstvích jsou pokládána za mající přímý účinek, ať už ukládají negativní či pozitivní povinnost, a některá byla shledána za mající „vertikální“ účinek (mezi státy a jednotlivci) a horizontální účinek (mezi jednotlivci). Vzhledem k textu článku 189 (nyní článek 249) jsou ustanovení vyhlášek normálně pokládána za ustanovení s přímým účinkem, a to jak vertikálním tak horizontálním. Direktivy a rozhodnutí mohou za jistých okolností mít přímý vertikální účinek, ačkoli na doporučení a stanoviska, která nejsou závazná, se nemohou jednotlivci obecně odvolávat před vnitrostátními soudy.

(b) Principy nepřímého účinku a odpovědnosti státu

94. Práva, jichž se může jednat dovolávat podle komunitárního práva, již nejsou omezena na ta, která jsou přímo účinnými komunitárními ustanoveními: ta nyní zahrnují práva spočívající na principu „nepřímého účinku“; závazky členského státu podle článku 5 (nyní článek 10) vyžadují od jeho orgánů (včetně soudů), aby vykládaly v co nejširší míře vnitrostátní právo ve světle znění a účelu relevantní směrnice.

95. Princip odpovědnosti státu byl nejprve rozvinut v kauze Francových. ESD nalezl, že tam, kde stát neimplementoval směrnici (ať už přímo účinnou či nikoliv), je povinen nahradit škodu z toho vyplývající jednotlivci, jestliže byly splněny podmínky: směrnice udělovala právo jednotlivcům, obsah práva byl jasný ze samotných ustanovení samotné směrnice a existovalo kauzální spojení mezi porušením povinnosti státu a škodou utrpěnou dotčenou osobou. V roce 1996 ESD rozšířil pojem odpovědnosti státu na všechny vnitrostátní akty a opomenutí (legislativní, exekutivní a soudní) porušující komunitární právo, pokud byly splněny podmínky odpovědnosti.

(c) Předběžný referenční postup

96. Za účelem pomoci vnitrostátním soudům při správné implementaci komunitárního práva a podpory jeho jednotné aplikace, článek 177 (nyní článek 234) dává soudům možnost konzultací s ESD. Článek 177 k tomuto stanoví následující:

„Evropský soudní dvůr má jurisdikci předběžně rozhodovat o

(a) implementaci Smlouvy;

(b) platnosti interpretace aktů institucí Společenství ...;

...

Vznikne-li takováto otázka před kterýmkoli soudem či tribunálem členského státu, pak tento soud nebo tribunál mohou, shledají-li takové rozhodnutí o této otázce nezbytným k vynešení rozsudku, požádat Evropský soudní dvůr, aby o ní rozhodl. Je-li taková otázka nastolena v případě probíhající před soudem nebo tribunálem členského státu, kde proti takovému rozhodnutí nelze uplatnit opravný prostředek podle vnitrostátního práva, předloží tento soud či tribunál otázku Evropskému soudnímu dvoru.“

97. Evropský soudní dvůr charakterizoval povahu tohoto předběžného referenčního postupu takto:

„30. ... postup upravený článkem 234 EC je nástrojem spolupráce mezi Evropským soudním dvorem a vnitrostátními soudy, jehož prostřednictvím ESD poskytuje vnitrostátním soudům interpretaci tohoto komunitárního práva, neboť je pro ně nezbytné vynést rozsudek v případech, o nichž musí rozhodnout ...

31. V kontextu této spolupráce je na vnitrostátním soudu zabývajícím se daným sporem, který jediný má přímou znalost faktických skutečností zakládajících spor a který je odpovědný za následné soudní rozhodnutí, aby rozhodl ve světle specifických okolností případu jak o potřebě předběžného rozhodnutí, aby mohl vynést rozsudek, tak i o relevanci otázky, kterou předloží Soudu. V důsledku toho tam, kde se předložené otázky týkají interpretace komunitárního práva, je Evropský soudní dvůr v zásadě povinen vynést rozhodnutí ...“

98. Článek 177 rozlišuje mezi vnitrostátními soudy, které mají právo volně úvahy věc postoupit, a mezi těmi, které jsou povinny tak učinit. Avšak podle rozsudku CILFIT, obě kategorie soudů musí nejprve rozhodnout o tom, zda rozhodnutí ESD o záležitosti komunitárního práva „je nezbytné pro vynešení rozsudku“, i když slovní význam článku 177 by mohl vést k jinému závěru:

„Ze vztahu mezi druhým a třetím odstavcem článku 177 vyplývá, že soudy ... zmíněné ve třetím odstavci mají stejné právo volně úvahy jako kterýkoli jiný soud ... ujistit se o tom, zda rozhodnutí o otázce komunitárního práva je nezbytné, aby jim umožnilo vynést rozsudek.“

V CILFIT ESD uvedl, že soud konečné instance nesmí být povinen učinit referenci k ESD, jestliže otázka komunitárního práva není relevantní (zejména jestliže odpověď na otázku komunitárního práva, bez ohledu na to, o co jde, nemůže nijak ovlivnit výsledek kauzy); toto ustanovení již bylo interpretováno ze strany ESD, i když dané otázky nejsou striktně identické; a správná aplikace komunitárního práva je natolik jasná, že neponechává prostor rozumným pochybnostem nejen vnitrostátnímu soudu, nýbrž i soudům jiných členských států a ESD. Tato otázka musí být posuzována ve světle specifických charakteristik komunitárního práva, zejména specifických obtíží, které jeho interpretace vyvolává, a rizika rozdílnosti v soudních rozhodnutích v rámci Společenství.

99. Jakmile ke odkaz učiněn, ESD rozhodne o otázce, jež mu byla předložena, a toto rozhodnutí se stává závazným pro vnitrostátní soud. ESD nemá pravomoc rozhodnout o otázce

před vnitrostátním soudem a namůže tudíž aplikovat ustanovení komunitárního práva na fakta specifického případu. Vnitrostátní soud rozhodne o vhodném opravném prostředku.

IV. Další relevantní právní normy

A. Vídeňská úmluva o smluvním právu

100. Článek 31 § 1 označený jako „Obecné pravidlo výkladu“ stanoví, že smlouvu je třeba vykládat „v dobré víře v souladu s běžným významem přikládaným termínům smlouvy v jejich kontextu a ve světle jejího předmětu a účelu“. Článek 31 § 3 dále stanoví, že stejně jako kontext je třeba vzít v úvahu každou následnou praxi při aplikaci smlouvy, která stanoví dohodu stran ohledně jejího výkladu spolu s relevantními pravidly mezinárodního práva aplikovatelnými ve vztahu mezi stranami.

B. Irská ústava

101. Relevantní část článku 29 irské Ústavy zní takto :

„1. Irsko potvrzuje svou oddanost ideálu míru a mírové spolupráce mezi národy, jež spočívají na mezinárodní spravedlnosti a morálce.

...

3. Irsko akceptuje obecně uznávané principy mezinárodního práva, jakož i jeho pravidlo chování ve svých vztazích s jinými státy.

4. 1. ...

10. Žádné z ustanovení této Ústavy nečiní neplatným přijaté zákony, učiněná jednání nebo přijatá opatření státem, která jsou nezbytná na základě závazků a členství v Evropské unii a ve Společenstvích, ani nebrání přijatým zákonům, učiněným jednáním nebo opatřením přijatým Evropskou unií nebo Společenstvími nebo jejich institucemi nebo orgány kompetentními podle Smlouvy zřizující Společenství, aby nabyly účinnosti zákona ve státě.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Předběžné námitky

102. Vláda tvrdila, že stěžující si společnost nevyčerpala všechny vnitrostátní opravné prostředky, protože nepodala žalobu na náhradu škody proti společnosti TEAM, ani nepodala ústavní stížnost proti Irsku. V každém případě měla být stížnost podána během šesti měsíců od rozhodnutí ESD (jelikož Nejvyšší soud neměl žádnou volbu a musel implementovat toto rozhodnutí) a byla zneužitím petičního práva (jelikož stěžující si společnost nebyla „nevinou“ stranou, protože se pokoušela nepřesně informovat vnitrostátní soudy i Soud v několika materiálních aspektech). Evropské komise dodala, že Nejvyšší soud nepostoupil otázku týkající se vyhlášky (EC) č. 2472/94 Evropskému soudnímu dvoru, protože stěžující si společnost se neodvolala na vyhlášku ve vnitrostátním řízení. Nic jiného kromě odkazu na rozhodnutí senátu o přípustnosti stěžující si společnost nekomentovala.

Senát konstatoval, z důvodů uvedených v jeho rozhodnutí, že by bylo bývalo nerozumné vyžadovat od stěžující si společnosti, aby zahájila řízení *ex delicto* nebo *ex contractu* nebo

podle Ústavy namísto žaloby na soudní přezkoumání. Nebylo však prokázáno, že by takové řízení nabízelo nějaké reálné vyhlídky na úspěch. Konečným rozhodnutím ve smyslu článku 35 § 1 Úmluvy bylo rozhodnutí Nejvyššího soudu z listopadu 1996, kterým se aplikovalo rozhodnutí ESD. Závěrem senát našel, že podání stran o dobré víře stěžujících si společnosti podaná podle článku 35 § 3 Úmluvy a podle článku 1 Protokolu č.1 byla stejná, a dále, že otázka *bona fides* byla tak těsně spjatá s meritem stížnosti na porušení článku 1 Protokolu č. 1, že bylo účelné ji spojit s meritem věci.

103. Velkému senátu nic nebrání, aby rozhodl o otázkách přípustnosti při posuzování meritu věci: Soud může zamítnout stížnost, kterou shledá nepřipustnou „v kterémkoli stadiu řízení“, takže i při posuzování meritu (a v souladu s článkem 55 Jednacího řádu Soudu) může přezkoumat rozhodnutí o přípustnosti, dojde-li k závěru, že stížnost měla být prohlášena za nepřipustnou pro jeden z důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy (viz případ *Pisano v. Itálie* /vyškrtnuto ze seznamu/ /GC/, č. 36732/97, § 34, 24. října 2002 a rozsudek ve věci *Odievre v. Francie* /GC/, č. 42326/98, § 21 – 23, ECHR 2003-III).

104. Velký senát však konstatoval, že stávající předběžné námítky jsou přesně tytéž jako námítky vznesené před senátem a senátem zamítnuté v jeho rozhodnutí o přípustnosti, takže neviděl důvod, proč se v tomto směru odchýlit od závěrů senátu. Vláda vůbec nečinila žádné nové podání vůči Velkému senátu, pokud jde o vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků a šestiměsíční lhůtu. I když Vláda předložila další dodatečné faktické připomínky, pokud jde o dobrou víru stěžujících si společností, na níž spočívala námitka zneužití procesu, neovlivnilo to nijak názor senátu, že otázka dobré víry by měla být přezkoumána, pokud vůbec, jako součást meritorní stížnosti na porušení článku 1 Protokolu č. 1.

105. Aniž by byla dotčena otázka, zda může třetí strana připuštěná k případu po projednání přípustnosti předkládat předběžné námítky, Velký senát nenalezl, že výše zmíněný komentář Evropské komise opravňuje k závěru, že stěžující si společnost nevyčerpala vnitrostátní opravné prostředky. Vyhláška (EC) č. 472/94 výslovně vyloučila ze svých ustanovení letadla již zabavená podle vyhlášky (EEC) č. 990/93 a stěžující si společnost již napadla ve skutečném vnitrostátním řízení, na což se Evropská komise odvolala, zákonnost původního zabavení podle vyhlášky (EEC) č. 990/93.

106. Soud proto všechny předběžné námítky zamítl.

II. Připomínky k článku 1 Úmluvy a k článku 1 Protokolu č.1

107. Stěžující si společnost tvrdila, že způsob, jakým Irsko implementovalo sankční režim za účelem zabavení letadla, byl zřetelným výkonem volné úvahy ve smyslu článku 1 Úmluvy a porušením článku 1 Protokolu č.1 k Úmluvě. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasila stejně jako třetí strany s částečnou výjimkou instituce zvané Institut de formation en droits de

l'homme du Barreau de Paris. Soud pokládal za vhodnější níže uvést stanoviska, jež mu byla postoupena.

A. Vláda

1. Článek 1 Úmluvy

108. Úmluva musí být interpretována tak, aby umožnila smluvním státům splnit mezinárodní závazky tak, aby nebyl mařen současný trend rozšiřování a posilování mezinárodní spolupráce (viz rozsudky ve věci Waite and Kennedy v. Německo* /GC/, č. 26083/94, § 72, ECHR 1999-I a ve věci Beer and Regan v. Německo /GC/, č. 28934/95, § 62 ze dne 18. února 1999). Úmluvě tudíž neodporuje připojit se k mezinárodním organizacím a přijmout další závazky tam, kde takové organizace nabízejí ochranu lidských práv rovnající se ochraně poskytované Úmluvou. Tento princip byl nejdříve stanoven v případě M. and Co. V. Spolková republika Německo (č.13258/87, rozhodnutí Komise ze dne 9. února 1990, Decisions and Reports /DR/ 64, str. 138) a později byl stvrzen v případě Heinz v. Smluvní strany, včetně stran Evropské úmluvy o paten-tech č. 21090/92, rozhodnutí Komise ze dne 10. ledna 1994, DR 76-Y, str. 25).

109. Kritickým bodem rozlišení pro Vládu bylo, zda napadený stát jednal na základě závazku nebo zda se řídil volnou úvahou. Jestliže stát byl na jedné straně povinen v důsledku svého členství v mezinárodní organizaci jednat konkrétním způsobem, pak jedinou věcí vyžadující hodnocení byla ekvivalence ochrany lidských práv v příslušné organizaci (viz výše zmíněná „doktrína M. and Co.“). Jestliže naopak stát mohl právem jednat podle volné úvahy, pak je Soud kompetentní. Na rozdíl od stanoviska stěžujících si společnosti nelze na daný případ aplikovat jako precedenty rozsudky ve věci Matthews v. Spojené království** (/GC/, č. 24833/94, ECHR 1999-I), ve věci Cantoni v. Francie*** (rozsudek ze dne 15. listopadu 1996, Report of Judgments and Decisions 1996-V) a ve věci Hornsby v. Řecko (rozsudek ze dne 19. března 1997, Reports 1997-II), protože se týkaly rozhodnutí přijatých státy na základě volné úvahy.

110. Kromě toho, Vláda měla za to, že Irsko jednalo mimo závazek a že Evropská společenství a OSN poskytují takovou ochranu lidských práv, která se rovná ochraně poskytované Úmluvou.

Pokud jde o mezinárodní závazky irského státu, Vláda tvrdila, že jednala v souladu s mandatorním závazkem vyplývajícím z Rezoluce UNSC č. 820 (1993). Pokud jde o komunitární právo, vyhláška neponechala prostor pro nezávislou volnou úvahu státu. Přímá účinnost vyhlášky (EEC) č. 990/93 znamenala, že statutární instrument č.144 z roku 1993 se nevztahoval na závazek státu zabavit. ESD nezvratně potvrdil aplikovatelnost článku 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93 a tudíž i právní základ pro zabavení. I kdyby se na jurisdikci ESD pohlíželo jako na omezenou, pak tento soud autoritativně vyřešil stávající vnitrostátní spor.

Kdyby stát učinil něco jiného, než je aplikace rozhodnutí ESD, a to i za účelem dodržení Úmluvy, pak by jednal v rozporu se závazkem „lokální spolupráce“ (článek 5, nyní článek 10 Smlouvy o Evropských společenstvích – viz výše odstavec 82) a podryval by tak speciální

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit XXII/2000, rozhodnutí o stížnosti č. 26083/94, str. 30.

** Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit VIII/1996, rozhodnutí o stížnosti č. 24833/94, str. 30.

*** Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit XIII/1998, rozhodnutí o stížnosti č. 17862/91, str. 20.

soudní spolupráci mezi vnitrostátním soudem a ESD předvídanou článkem 177 (nyní článek 234) Smlouvy o Evropských společenstvích (viz výše odstavce 96 – 99). Pokud jde o námět stěžující si společnosti, že Nejvyšší soud měl přiznat kompenzaci, když aplikoval rozhodnutí ESD, Vláda se domnívala, že ten byl zahrnut ve stanovisku generálního advokáta v rozhodnutí ESD a ve druhé větě článku 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93, že tato úprava nepředvídá vyplacení kompenzace. Jestliže by systém předvídal zadržetí bez kompenzace, odporoval by principu jednotné aplikace a nadřazenosti komunitárního práva pro členské státy bez ohledu na zvažování náhrady.

Závěrem Vláda shledala nepřesvědčivým tvrzení stěžující si společnosti, že Nejvyšší soud jednal podle volné úvahy, když nevzal v úvahu intervenující uvolnění sankčního režimu. Jestliže původní zabavení bylo podle definice legální (podle článku 8 vyhlášky /EEC/ č. 990/93, jak potvrdil ESD), pak částečné uvolnění sankčního režimu v říjnu 1994 se neaplikovalo na letadlo stěžující si společnosti, protože to již bylo legálně zabaveno. Podmínky vyhlášky (EC) č. 2472/94 byly stejně mandatorní a jasné jako podmínky vyhlášky (EC) č. 990/93. Právě z tohoto důvodu by byl odkaz na ESD vyzdvihující vyhlášku (EC) č. 2472/94 sice možný, ale bezvýznamný.

111. Pokud jde o ekvivalenci ochrany lidských práv Evropských společenství, Vláda upozornila, *inter alia*, na článek 6 Smlouvy o Evropské unii, na právní prostředky nápravy nabízené ESD a vnitrostátními soudy, na spolehnutí se na ustanovení Úmluvy a na jurisprudenci ESD a na prohlášení institucí Společenství. Kromě toho, stěžující si společnost měla možnost, na rozdíl od kauzy Matthews, plně ventilovat svou stížnost, že její základní práva byla porušena, a rozhodnutí ESD se opíralo o zvažování jejích majetkových práv. Pokud jde o OSN, Vláda poukázala na článek 1 § 3 a článek 55 Charty OSN, na Všeobecnou deklaraci lidských práv z roku 1948 a na Mezinárodní pakty o občanských a politických právech a o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966.

2. Článek 1 Protokolu č. 1

112. Primárním argumentem Vlády bylo, že Irsko vždy dodržuje své mezinárodní závazky, což je samo o sobě dostatečným odůvodněním jakéhokoli zasahování do majetkových práv stěžující si společnosti.

113. Alternativně, zabavení letadla znamenalo legální a přiměřenou kontrolu užívání majetku ve veřejném zájmu vůči stěžující si společnosti (viz rozsudky ve věci AGOSI v. Spojené království ze dne 24. října 1986, Serie A-108, str.17 – 18, § 51 a ve věci Air Canada v. Spojené království ze dne 5. května 1995, Serie A 316-A, str.16, § 34). Rozsah volné úvahy byl široký s ohledem na dva sledované účely veřejného zájmu: principy mezinárodního práva veřejného, včetně principu *pacta sunt servanda*, podle něhož stát plnil jasné mandatorní závazky po rozhodnutích relevantních orgánů OSN a Evropských společenství (sankčního výboru a ESD), a účast na mezinárodním úsilí ukončit konflikt.

114. Vláda se odvolala na své stanovisko v kontextu s článkem 1 Úmluvy, aby argumentovala, že článek 1 Protokolu č. 1 nevyžaduje kompenzaci ani nutnost přihlídnout k uvolnění sankčního režimu ze října 1994. Vláda také předložila své stanovisko, v němž napadla *bona fides* stěžující si společnosti, i když tvrdila, že její nevina by nebyla učinila zabavení letadla nekonzistentním s článkem 1 Protokolu č. 1. Na závěr Vláda reagovala na podrobná tvrzení stěžující si společnosti ohledně postavení společnosti TEAM a zejména vysvětlila, že řízení nebylo zahájeno proti TEAMu, protože to by bylo znamenalo retrospektivní aplikaci trestní odpovědnosti, která byla upravena zákonným předpisem č. 144 z roku 1993.

B. Stěžující si společnost

1. Článek 1 Úmluvy

115. Stěžující si společnost tvrdila, že formulace vyhlášky (EEC) č. 990/93 a předběžný referenční postup připouštěly volnou úvahu státu, za niž byl stát podle Úmluvy odpovědný.

Společnost připustila, že kdyby podstata jejich stížností vyplývala pouze z mezinárodních závazků Irsko, nebyl by Soud kompetentní. V případě M. and Co. (i v ostatních případech, na něž se Vláda odvolala) byla stížnost namířena proti aktům mezinárodních organizací, na jejichž tvorbu neměl stát žádný vliv a při jejichž vykonání neměl stát žádnou možnost volné úvahy. Jelikož stěžující si společnost nenapadla ustanovení vyhlášky (EEC) č. 990/93 ani sankční režim *per se*, nebyl princip „ekvivalentní ochrany“ relevantní. Právě naopak, irský stát byl důvěrně spojen s přijetím a aplikací vyhlášky (EEC) č. 990/93 a v rozhodné době měl reálnou a přezkoumatelnou možnost volné úvahy, pokud jde o prostředky, jimiž mohlo být dosaženo cíle vyžadovaného touto vyhláškou.

116. Stěžující si společnost zejména měla za to, že stát zabavil letadlo jako preventivní opatření bez jasné povinnosti OSN či Evropské unie tak učinit a že nebyl povinen odvolat se proti rozsudku Vrchního soudu z roku 1994. Nejvyšší soud nebyl povinen postoupit otázku ESD (viz CILFIT, cit. výše a rozhodnutí tohoto Soudu v případě Moosbrugger v. Rakousko /dec./, č. 44861/98 ze dne 25. ledna 2000). Následně, při postoupení otázky ESD a poté za podmínek článku 177 (nyní článek 234) mohl ESD pouze odpovědět na vznesenou otázku interpretace či platnosti vznesené otázky a Nejvyšší soud skutečně zvolil vyloučení některých otázek z přezkoumání ESD. Kromě toho, vzhledem k podmínkám stanoveným článkem 234 (nyní článek 307), Nejvyšší soud implementoval rozhodnutí ESD způsobem slučitelným s Úmluvou a pouze „orazítkoval“ toto rozhodnutí; měl ale zvážit a učinit v případě nutnosti další odkaz na ESD určitých dalších věcí ještě před implementací rozhodnutí ESD. Věci takto neposouzené Nejvyšším soudem a nepředložené ESD se týkaly, *inter alia*, toho, zda by měla být vyplacena kompenzace, a účinku vyhlášky (EC) č. 2472/94, jakož i uvolnění sankčního režimu (viz výše odstavce 67 – 71). Stěžující si společnost poznamenala, že některé relevantní záležitosti byly uvedeny v přisežném prohlášení vyplněném jejím jménem v Nejvyšším soudu po rozhodnutí ESD (viz výše odstavce 57), avšak Nejvyšší soud tyto body ignoroval.

117. Stěžující si společnost pokládala své postavení za konsistentní s judikaturou Soudu. Obecněji, i když Úmluva nevyklučuje přenos kompetencí na mezinárodní organizace, musí stát kontinuálně zajišťovat práva stanovená Úmluvou (viz rozhodnutí ve věci T.I. v. Spojené království /dec./, č. 43844/98, ECHR 2000-III a M. and Co, cit. výše). Instituce vytvořené Úmluvou již mnohokrát přezkoumávaly slučitelnost volné úvahy států s Úmluvou, když státy aplikovaly komunitární právo (viz, *inter alia*, rozsudky ve věci Van deHurk v. Nizozemsko ze dne 19. dubna 1994, Serie A-288; ve věci Procola v. Lucembursko* ze dne 28. září 1995, Serie A-326; ve věcech Antoni a Hornsby, oba citovány výše; ve věci Pafitis a ostatní v. Řecko ze dne 26. února 1998, Reports 1998-I; Matthews, cit. výše, S.A. Dangeville v. Francie, č. 36677/97, ECHR 2002-III a Société Colas Est a ostatní v. Francie, č. 37971/98, ECHR 2002-III). Judikatura samotného Evropského soudního dvora podporovala postavení stěžující si společnosti (viz Kondova, cit. výše, § 90), přičemž tento případ byl první, kdy podle stěžující si společnosti ESD uznal, že nemůže být konečným arbitrem v otázkách lidských práv, jelikož členské státy zůstávají odpovědnými vůči tomuto Soudu. Stěžující si společnost se rovněž odvolala na případ Pellegrini v. Itálie (č. 30882/96, ECHR 2001-VIII), kdy Soud nalezl porušení článku 6, protože italské soudy se neujistily o spravedlivosti řízení před církevními soudy Římského vikariátu předtím, než vykonaly rozhodnutí těchto tribunálů.

Kdyby měl se měl Soud řídit odkazem Vlády na rozsudky v případech M. and Co., Waite and Kennedy a Beer and Regan, pak by členské státy Evropských společenství mohly podle stěžující si společnosti uniknout odpovědnosti podle Úmluvy, jakmile by jejich soudy postoupily otázku ESD a implementovaly jeho rozhodnutí. Podíl vnitrostátního práva pocházejícího z Evropských společenství je značný a rostoucí a záležitosti pokryté v současnosti komunitárním právem jsou neustále širší a citlivější: přijetí myšlenky, že všechny akty států implementující závazky Společenství spadají mimo odpovědnost z Úmluvy, by vytvořilo mezeru v ochraně lidských práv v Evropě.

118. V každém případě, stěžující si společnost tvrdila, že Evropská společenství neposkytují „ekvivalentní ochranu“. Omezená role ESD podle článku 177 (nyní 234) byla zmíněna výše: neexistovala žádná inherentní jurisdikce ESD, jak zvážit, zda takové věci, jako jsou absence kompenzace a diskriminační zacházení se stěžující si společnostmi, znamenají porušení majetkových práv. Řízení proti členskému státu pro údajné jednání či opomenutí odporující komunitárnímu právu mohlo být zahájeno před ESD pouze Evropskou komisí či jiným členským státem; jednotlivci museli zahájit řízení před vnitrostátními soudy. Strana takového řízení neměla právo odkazovat na článek 177 (nyní článek 234), což mohl jen vnitrostátní soud. Jak je uvedeno v rozsudku ve věci Kondova, cit. výše, jestliže ustanovení komunitárního práva bylo pokládáno za odporující Úmluvě, pak by konečnými arbitry byly spíše vnitrostátní soudy nebo tento Soud než ESD.

119. Z těchto důvodů stěžující si společnost tvrdila, že volná úvaha irských orgánů, jak byla popsána výše ohledně zabavení letadla, by měla být přezkoumána Soudem z hlediska její kompatibility s Úmluvou.

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit VII/1996, rozhodnutí o stížnosti č. 14570/89, str. 19.

2. Článek 1 Protokolu č. 1

120. Stěžující si společnost tvrdila, že zásah do vlastnictví (zabavení) bylo zabavením, které nelze označit jako „dočasné“ s ohledem na jeho dopad. Zabavení bylo rovněž nezákonné, jelikož Vláda nepředložila jediný listinný důkaz legálního základu pro zasahování, jelikož implementační statutární instrument č. 144 z roku 1993, určující, který orgán je příslušný zabavovat, byl přijat až po zabavení.

121. Kromě toho, takový zásah byl neoprávněný, protože nebyl v souladu „s obecnými principy mezinárodního práva“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 a protože nechal nevinnou stranu nést individuální excesivní břemeno, protože Vláda nevytvořila spravedlivou rovnováhu mezi obecným zájmem (zájmem mezinárodního společenství na ukončení války a s ní spojenými významnými porušeními humanitárního práva) a individuální škodou (významnou ekonomickou ztrátou nevinné strany).

Zejména se stěžující si společnost domnívala, že některé faktory odlišovaly tento případ od případů AGOSI a Air Canada (oba byly citovány výše). Společnost také pokládala za nespravedlivou situaci, která nastala po přijetí vyhlášky (EC) č. 2472/94 (její letadlo zůstalo na zemi, zatímco letadla společnosti JAT mohla létat). Kompenzace je důležitým prvkem nápravy a její absence při zabavení *de facto* je nepřiměřeným zásahem. Tak tomu bylo konkrétně ve stávajícím případě, jelikož účelem sankčního režimu mohlo být dosaženo i při výplatě kompenzace. Závěrem stěžující si společnost uvedla několik tvrzení týkajících se státního vlastnictví společnosti TEAM a zejména argumentovala tím, že Vláda nijak nestihala TEAM (když, *inter alia*, Sankční výbor uznal, že TEAM porušil sankční režim) a tím zvýraznila nespravedlnost situace stěžující si společnosti, cizí společnosti, která neucinila nic špatného. Pokud jde o tento poslední aspekt, stěžující si společnost zdůraznila její *bona fides*, podrobně reagovala na tvrzení Vlády o zlé víře a poukázala na to, že všechny soudy, před nimiž byl případ posuzován, potvrdily její nevinu.

C. Podání třetích stran

1. Evropská komise („Komise“)

(a) Článek 1 Úmluvy

122. Komise konstatovala, že stížnost se v podstatě týká odpovědnosti státu za akty Společenství: i když si stát ponechal určitou odpovědnost podle Úmluvy poté, co postoupil některé pravomoci mezinárodní organizaci; tato odpovědnost nastala tam, kde existovalo řádné ustanovení v této organizační struktuře ochraňující účinně základní práva na úrovni alespoň „ekvivalentní“ ochraně poskytované Úmluvou. Komise proto podpořila přístup přijatý v případě M. and Co. (cit. výše) a požadovala od Soudů, aby přijal toto řešení do té doby, než k Úmluvě přistoupí Evropská unie. Poté odpovědnost podle Úmluvy ve vztahu k vytvoření ekvivalentní ochrany vznikne pouze tehdy, jestliže se stát bude řídit volnou úvahou, jež mu byla svěřena mezinárodními organizacemi.

123. Komise shledala tento přístup konsistentním se současnou judikaturou tohoto Soudu. Výše citovaný odkaz na případ Matthews ohledně odpovědnosti státu podle Úmluvy pokračující po transferu kompetence Evropským společenstvím a na odpovědnost Spojeného království podle Úmluvy byl konsistentní s přístupem v kauze M. and Co., vzhledem k odlišnosti napadených opatření v obou případech. Výše citované případy Waite and Kennedy a Beer and Regan zcela potvrdily stanovisko Komise. Příklad Antoni se jasně odlišoval, protože Soud přezkoumával volnou úvahu francouzských orgánů při vytváření trestních sankcí při implementaci směrnice Společenství.

124. Důvod pro přijetí tohoto přístupu „ekvivalentní ochrany“ (usnadňující spolupráci států prostřednictvím mezinárodních organizací) je rovněž vhodný, ne-li vhodnější i dnes. Jedná se o přístup, který je obzvláště důležitý pro Evropská společenství s ohledem na odlišné rysy nadstátnosti a na povahu komunitárního práva: vyžadovat na státu, aby zkoumal soulad Úmluvy s aktem Evropských společenství před jeho implementací (jednostranným aktem a nedodržením komunitárního práva, což by bylo jeho následkem), by bylo nevypočítatelnou hrozbou pro samotné základy Společenství; byl by to důsledek nepředvídaný autory Úmluvy, podporujícími v tehdejší době evropskou spolupráci a integraci. Kromě toho, podrobení individuálních aktů Společenství kontrole na základě Úmluvy by znamenalo být žalovanou stranou v řízení podle Úmluvy bez jakýchkoli procesních práv a pojistek, jaké má smluvní stát Úmluvy. Zkrátka a dobře, přístup přijatý v případě M. and Co. umožňuje, aby Úmluva byla aplikována způsobem, který přihlíží k potřebám a realitě mezinárodních vztahů a k unikátním rysům komunitárního systému.

125. Podle názoru Komise nemá žalovaný stát podle komunitárního práva žádnou možnost volné úvahy. Jestliže se případ týká odkazu na článek 177 (nyní článek 234), musí tento Soud rozlišovat mezi rolami příslušných vnitrostátních soudů a ESD, takže je-li napadený akt přímým důsledkem rozhodnutí ESD, musí se tento Soud zdržet jakékoli jeho kontroly.

Podle názoru Komise bylo Irsko povinno (zejména po sdělení stanoviska Sankčního výboru), s ohledem na jeho povinnost loajální spolupráce (článek 5, nyní článek 10 Smlouvy o Evropských společenstvích), odvolat se proti rozsudku soudce Murphyho z Vrchního soudu k Nejvyššímu soudu, aby se tak zajistila účinná implementace vyhlášky (EEC) č. 990/93. Nejvyšší soud jako soud poslední instance byl povinen podle článku 177 (nyní článek 234) Smlouvy o ES se odvolat k Evropskému soudnímu dvoru, jelikož zde nebyly pochybnosti o tom, že vládní odvolání, které mu bylo postoupeno, nastolilo vážnou a ústřední otázku výkladu komunitárního práva. Nejvyšší soud se dotázal ESD, zda článek 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93 lze aplikovat na takové letadlo, které měla v leasingu stěžující si společnost, a ESD rozhodl, že ano, když přezkoumal základní právní aspekty případu, takže i když ESD nemohl přezkoumat jednotlivé aspekty případu, o daném zabavení bylo definitivně rozhodnuto ze strany ESD. Rozhodnutí ESD se stalo závazným pro Nejvyšší soud.

Za těchto okolností neměl Nejvyšší soud žádný prostor pro volnou úvahu, a proto jeho implementace rozhodnutí ESD nebyla přezkoumatelná Soudem.

126. Kromě toho, Komise konstatovala, že „ekvivalentní ochrana“ měla být nalezena v komunitárním právu a strukturách. Komise popsala vyvíjející se uznávání ustanovení Úmluvy jako významný pramen obecných principů komunitárního práva, kterým se řídí činnost

instituce Společenství a států, a je implementován komunikačním soudním mechanismem, a připomněla relevantní ustanovení doplňků Smlouvy posilujících tento vývoj judikatury.

127. Závěrem Komise konstatovala, že rozhodnutí ve věci Kondova (cit. výše) jasně potvrdilo pozici, že diskreční akty států zůstávají i nadále podřízeny Úmluvě. Odvolání se stěžující si společnosti na článek 234 (nyní článek 307) Smlouvy o Evropských společenstvích bylo mylné a závěry z toho vyvozené nebyly správné: vyjádřením principů mezinárodního práva, jako například *pacta sunt servanda*, citovaný článek pouze potvrzuje výchozí bod relevantní analýzy Úmluvy, a to, že stát se nemůže zprostit své odpovědnosti podle Úmluvy tím, že svou pravomoc postoupí mezinárodní organizaci.

(b) Článek 1 Protokolu č. 1

128. Komise shledala nepochybným, že vyhláška (EEC) č. 990/93 je právním základem pro zabavení. Zamítla tvrzení stěžující si společnosti, že zabavení bylo protiprávní při současné existenci vnitrostátní sekundární legislativy, a souhlasila s Vládou, že implementační zákonný předpis obsahuje administrativní kompetenci a procesní ustanovení, která neměla dopad na přímo aplikovatelnou povahu vyhlášky (EEC) č. 990/93. Z důvodů uvedených ve stanovisku generálního advokáta a v rozhodnutí ESD Komise tvrdila, že zabavení před říjnem 1994 bylo přiměřené a neshledala přesvědčivým argument stěžující si společnosti, že potom bylo nespravedlivé.

2. Italská vláda

129. Pokud jde o článek 1 Úmluvy, italská vláda měla za to, že stávající případ byl napadením ustanovení relevantní rezoluce UNSC a vyhlášky Evropských společenství a jako takový nespadal pod jurisdikci Soudu. Irský stát byl povinen implementovat tyto dokumenty, byl povinen se obrátit na relevantní orgány (Sankční výbor a ESD) a vyhovět rozhodnutím, která obdržel: to opravňovalo k závěru nekompatibility *ratione personae*. Pokud jde o původní postoupení suverénní moci na OSN a Evropská společenství, odvolala se italská vláda rovněž na kauzu *M. and Co.* a tvrdila, že jak OSN tak i Evropská společenství poskytovaly „ekvivalentní ochranu“: to opravňovalo k závěru nekompatibility *ratione materiae* nebo *personae*. Jakékoli uložení povinnosti státu, aby přezkoumal závazky OSN a Evropských společenství z hlediska kompatibility s Úmluvou, by podřývalo právní systémy mezinárodních organizací a tudíž mezinárodní reakci na vážné mezinárodní krize.

130. Pokud jde o meritum článku 1 Protokolu č. 1, italská vláda zdůraznila důležitost účelu veřejného zájmu sledovaného zabavením.

3. Vláda Spojeného království

131. Vláda Spojeného království měla za to, že jelikož stížnost směřovala proti Evropským společenstvím, byla nekompatibilní s ustanoveními Úmluvy. Činit jeden členský stát odpovědným za akty Společenství by nejen bylo v rozporu s jurispudencí Úmluvy, nýbrž by také podryvalo základní principy mezinárodního práva (včetně separátní právní osobnosti mezinárodních organizací) a bylo by nekonzistentní se závazky členských států Evropských společenství. Vláda se odvolala na výše citovanou kauzu M. and Co. a poznamenala, že záruky lidských práv v rámci právního řádu Společenství byly dále posíleny od přijetí rozhodnutí v této kauze.

132. Pokud jde o meritum stížnosti na porušení článku 1 Protokolu č. 1, vláda Spojeného království zdůraznila důležitost veřejného zájmu, o který se jednalo, a konstatovala, že rozsah volné úvahy byl tudíž široký, a tvrdila, že i kdyby stěžující si společnost byla bez viny, nečinilo by to zásah do jejích majetkových práv nepřiměřeným (viz výše citované případy AGOSI a Air Canada).

4. Institut de formation en droits de l'homme du barreau de Paris („Institut“)

133. Institut shledal případ kompatibilním s Úmluvou. Současně však zastával názor, že to nijak nebrání členským státům plnit své závazky z Úmluvy, ani neznamená, že by Soud měl jurisdikci posuzovat ustanovení Společenství ve světle Úmluvy. Stížnost byla slučitelná *ratione personae*, jelikož účelem případu nebylo napadnout ustanovení OSN nebo Evropských společenství, ale spíše jejich implementaci Irskem. Stížnost byla slučitelná *ratione materiae*, protože článek 1 Úmluvy nevylučuje nějaký zvláštní typ opatření nebo nějakou část jurisdikce členského státu z kontroly. Institut upozornil prostřednictvím ilustrace na záležitosti posuzované Soudem v řadě případů, včetně (výše citovaných) kauz Antoni, Matthews a Waite and Kennedy. Jelikož ani OSN ani Evropská společenství neposkytují ekvivalentní ochranu lidských práv (zejména z hlediska individuálního přístupu k této ochraně a omezení postupu předběžné reference), stížnost musela být shledána kompatibilní s ustanoveními Úmluvy.

134. Pokud jde o meritum stížnosti na porušení článku 1 Protokolu č. 1, Institut zastával názor, že původní zabavení letadla bylo naprosto oprávněné, ale ponechal otevřenou oprávněnost zadržování letadla po říjnu 1994.

III. Hodnocení soudu

A. Článek 1 Úmluvy

135. Strany a třetí strany předložily podstatná stanoviska k článku 1 Úmluvy ohledně odpovědnosti irského státu podle Úmluvy za zabavení vzhledem k jeho závazkům plynoucím z členství ve Společenstvích. Tento článek stanoví:

„Vysoké smluvní strany přiznávají každému, kdo podléhá jejich jurisdikci, práva a svobody uvedené v Hlavě I této Úmluvy.“

136. Text článku 1 vyžaduje od smluvních států, aby odpovídaly za jakékoli porušení práv a svobod chráněných Úmluvou způsobené jednotlivci nacházejícímu se pod jejich „jurisdikcí“ (viz *Ilascu a ostatní v. Moldávie a Rusko /GC/, č. 48787/99, § 311, ECHR 2004-VII*). Pojem „jurisdikce“ je míněn jako termín mezinárodního práva veřejného (viz *Gentilhomme a ostatní v. Francie, č. 48205/99, 48207/99 a 48209/99, § 20, 14. května 2002; Bankovič a ostatní v. Belgie /dec./ /GC/, č. 52207/99, § 59 – 61, ECHR 2001-XII a Assanidze v. Gruzie, č. 71503/01, § 137, ECHR 2004-II*), takže jurisdikční kompetence státu je chápána primárně jako územní (viz *Bankovič a ostatní, § 59*), tj. jurisdikce, u níž se presumuje, že se vykonává na celém území státu (viz *Ilascu a ostatní, § 312*).

137. Ve stávajícím případě není sporu o tom, že akt, na který si stěžující společnost stěžuje, zadržení letadla najatého na určitou dobu, byl implementován orgány žalovaného státu na jeho území po rozhodnutí irského ministra dopravy. Za těchto okolností stěžující si společnost, adresát napadeného aktu, spadala pod „jurisdikci“ irského státu s tím, že její stížnost na tento akt byla slučitelná *ratione loci, personae a materiae* s ustanoveními Úmluvy.

138. Soud je též toho názoru, že podání ve smyslu výše uvedeného odstavce 135 ohledně odpovědnosti žalovaného státu se týká merita stížnosti na porušení článku 1 Protokolu č. 1, a proto se posuzuje níže.

B. Článek 1 Protokolu č. 1

139. Článek 1 Protokolu č. 1 zní takto:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.“

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

140. Nebylo sporu o tom, že zde došlo k „zasahování“ (zadržení letadla) do stěžovatelova „majetku“ ((benefitu z jeho nájmu letadla), a Soud neviděl žádný důvod dospět k jinému závěru (viz např. rozsudek ve věci *Stretch v. Spojené království*, ze dne 24. června 2003, stížnost č. 44277/98, § 32 – 35).

1. Aplikovatelné pravidlo

141. Strany však nebyly zajedno v tom, zda zmíněný zásah znamenal zbavení majetku (první odstavce článku 1 Protokolu č. 1) nebo zda se jednalo o kontrolu užívání majetku (druhý odstavce). Soud připomněl, že při garantování vlastnického práva tento článek obsa-

huje „tři odlišná pravidla“: první pravidlo uvedené v první větě prvního odstavce je obecné povahy a proklamuje princip pokojného užívání majetku; druhé pravidlo, obsažené ve druhé větě prvního odstavce upravuje zbavení majetku za určitých podmínek; třetí pravidlo uvedené ve druhém odstavci uznává, že smluvní státy jsou oprávněny, mimo jiné, kontrolovat užívání majetku v souladu s obecným zájmem. Tato tři pravidla nejsou „odlišná“ v tom smyslu, že by spolu nesouvisela: druhé a třetí pravidlo se týkají konkrétních typů zasahování do práva na pokojné užívání majetku, takže je třeba je vykládat ve světle obecného principu proklamovaného v prvním pravidle (viz výše citovaný rozsudek ve věci AGOSI, str.17, § 48).

142. Soud konstatoval, že sankční režim byl kontrolou užívání majetku pokládaného za benefit bývalé FRJ a že napadené zadržení letadla bylo opatřením posílit tento režim. I když stěžující si společnost ztratila benefit na cca tři roky ze čtyřletého nájmu, byla tato ztráta základním prvkem výše zmíněné kontroly užívání majetku. Proto byl na stávající případ aplikovatelný druhý odstavec článku 1 Protokolu č.1 (viz výše citovaný případ AGOSI, str. 17 – 18, § 50 – 51 a rozsudek ve věci Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH v. Nizozemsko* ze dne 23. února 1995, Serie A 306-B, str. 47 – 48, § 59), přičemž „obecné principy mezinárodního práva“ tak nevyžadovaly separátního posouzení (viz Gasus Dossier- und Fördertechnik GmbH, str.51 – 53, § 66 – 74).

2. Právní základ napadeného zasahování

143. Strany spolu zásadně nesouhlasily, pokud jde o to, zda se zabavení po celou dobu opíralo o právní závazky irského státu vyplývající z článku 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93.

Pro účely posouzení této otázky Soud připomněl, že přísluší především vnitrostátním orgánům, zejména pak soudům, aby interpretovaly a aplikovaly vnitrostátní právo, i když se toto právo odvolává na mezinárodní právo či smlouvy. Rovněž komunitární soudní orgány jsou v lepší pozici, aby interpretovaly a aplikovaly komunitární právo. V každém případě je úloha Soudu omezena na zjištění, zda jsou účinky takové adjudikace slučitelné s Úmluvou (viz rozsudky, *mutatis mutandis*, ve věci Waite a Kennedy, cit. výše, § 54 a ve věci Streletz, Kessler a Krenz v. Německo** /GC/, č. 34044/96, 35532/97 a 44801/98, § 49, ECHR 2001-II).

144. I když se stěžující si strana stručně zmínila o roli irského státu v Radě Evropských společenství (viz výše odstavec 115), Soud poznamenal, že jeho zásadním stanoviskem je, že tím nebyla napadena ustanovení vyhlášky jako taková, nýbrž spíše jejich implementace.

145. Poté, co byla vyhláška (EEC) č. 990/93 přijata, stala se „obecně aplikovatelnou“ a „závaznou jako celek“ (podle článku 189, nyní článku 249 Smlouvy o Evropských společenstvích), takže se vztahovala na všechny státy a žádný z nich se nemohl legálně odchýlit od některé ze svých povinností. Kromě toho „přímá aplikovatelnost“ nebyla a podle názoru Soudu nemohla být sporná. Vyhláška se stala součástí vnitrostátního práva s účinností od

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit XII/1997, rozhodnutí o stížnosti č. 15375/89, str. 30.

** Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit LXVI/2011, rozhodnutí o stížnostech č. 34044/96, č. 35532/97, č. 44801/98, str. 25.

28. dubna 1993, kdy byla publikována v Úředním věstníku ještě přede dnem zabavení, aniž by zde existovala potřeba implementující legislativy (viz, obecně, výše uvedené odstavce 65 a 83).

Pozdější přijetí statutárního instrumentu č. 144 z roku 1993 nemělo, jak tvrdila stěžující si společnost, žádný dopad na zákonnost zabavení; ten upravoval pouze některé administrativní otázky (identitu příslušného orgánu a ukládání sankcí při porušení vyhlášky), jak se předvídá v člancích 9 a 10 vyhlášky EEC. I když se stěžující si společnost dotazovala, který orgán je příslušný ve smyslu vyhlášky (viz výše odstavec 120), Soud shledal zcela předvídatelným, že ministr dopravy bude implementovat pravomoc k zabavení upravenou článkem 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93.

Je pravda, že vyhláška (EEC) č. 990/93 měla původ v resoluci UNSC přijaté na základě Hlavy VII Charty OSN (tento bod byl rozvinut do některých podrobností Vládou a některými třetími stranami). I když tato rezoluce byla důležitá pro interpretaci vyhlášky (viz názor generálního advokáta a rozhodnutí ESD a odstavce 45 – 50 a 52 – 55 výše), nebyla rezoluce součástí vnitrostátního práva (soudce Murphy – viz výše odstavec 35) a nemohla tudíž tvořit právní základ pro zabavení letadla ministrem dopravy.

V souladu s tím irské orgány pokládaly za svou povinnost zadržet každé odlétající letadlo, na něž se vztahovalo ustanovení článku 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93. Jejich rozhodnutí, že tak musí postupovat, bylo později potvrzeno Evropským soudním dvorem (viz výše odstavce 54 – 55).

146. Soud shledal přesvědčivým tvrzení Evropské komise, že povinnost státu loajálně spolupracovat (článek 5, nyní článek 10 Smlouvy o Evropských společenstvích) vyžadovala odvolat se proti rozsudku Vrchního soudu z června 1994 k Nejvyššímu soudu, aby se tak vyjasnila interpretace vyhlášky (EEC) č. 990/93. Bylo to po prvé, kdy byla tato vyhláška aplikována, a interpretace Vrchního soudu se lišila od interpretace Výboru pro sankce, orgánu pověřeného OSN interpretovat resoluci UNSC, implementovanou zmíněnou vyhláškou.

147. Soud musel rovněž souhlasit s Vládou a Evropskou komisí, že Nejvyšší soud neměl právo na volnou úvahu, a to ani před předběžným odvoláním se k ESD ani potom z důvodů uvedených níže,

Na prvním místě, při neexistenci vnitrostátního opravného prostředku proti jeho rozhodnutí, musel si Nejvyšší soud učinit předběžnou referenci s přihlédnutím k podmínkám stanoveným v článku 177 (nyní článek 234) Smlouvy o Evropských společenstvích a k rozsudku ESD ve věci CILFIT (viz výše odstavec 98); odpověď na otázku interpretace předloženou ESD nebyla zřejmá (závěry Sankčního výboru OSN a Ministerstva dopravy si odporovaly se stanoviskem Vrchního soudu); otázka měla ve stávajícím případě zásadní význam (viz charakteristiku podstatné otázky ve stávajícím případě a následný rozsudek, proti němuž se ministr dopravy odvolal k Nejvyššímu soudu – odstavce 35 – 36); žádné předchozí rozhodnutí ESD k této otázce neexistovalo. Tento nálezný nebyl nijak dotčen respektováním rozsudku Soudu ve věci Moosbrugger (citován stěžující si společnost, která se na něj též odvolala – viz výše odstavec 116), že jednotlivec nemá *per se* právo na něco odkazovat.

Za druhé, rozhodnutí ESD bylo pro Nejvyšší soud závazné.

Za třetí, rozhodnutí ESD účinně ovlivnilo vnitrostátní řízení ve stávajícím případě. S ohledem na dotaz Nejvyššího soudu a na odpověď ESD, pak jediným řešením pro Nejvyšší soud

bylo aplikovat na letadlo stěžující si společnosti vyhlášku (EEC) č. 990/93. Navíc bylo od stěžující si společnosti mylné tvrdit, že Nejvyšší soud mohl k rozhodnutí ESD vydat ještě dodatečná nařízení. Návrh stěžující si společnosti a přísežné prohlášení z října 1996 založený u Nejvyššího soudu nijak věci nerozvíjejí do podrobnosti, ani nežádají, aby soud vydal dodatečná nařízení. Na každý pád, od stěžující si společnosti se nevyžadovalo, aby uhradila náklady spojené se zadržením.

Skutečnost, že vyhláška (EEC) č. 990/93 nepřipouštěla přiznání kompenzace, byla implicitně v nálezech generálního advokáta a ESD (každý shledal aplikaci této vyhlášky oprávněnou navzdory tvrdosti, kterou znamenala) a v ustanoveních o nákladech obsažených ve druhé větě článku 8 této vyhlášky. Proto pojmy jednotné aplikace a nadřazenosti komunitárního práva (viz výše odstavce 92 a 96) zabránily Nejvyššímu soudu, aby takovou kompenzací přiznal. Jak je uvedeno výše v odstavci 105, vyhláška (EC) č. 2472/94 uvolňující sankční režim, tak jak byl implementován v Evropských společenstvích od října 1994, výlučně vylučovala ze svého rozsahu již zákonně zabavená letadla a ani ESD ani Nejvyšší soud se na tento bod neodvolávaly ve svém rozhodnutí (z července 1996) a rozsudku (z listopadu 1996).

148. Z těchto důvodů Soud nalezl, že napadené zasahování nebylo důsledkem volné úvahy irských orgánů, ani podle komunitárního, ani podle irského práva, nýbrž bylo dodržáním irským státem jeho právních závazků vyplývajících z komunitárního práva, zejména pak z článku 8 vyhlášky (EEC) č. 990/93.

3. Zda bylo zadržení oprávněné

(a) Obecný přístup, který bylo třeba zaujmout

149. Jelikož druhý odstavec článku 1 Protokolu č. 1 musí být vykládán ve světle obecného principu proklamovaného v úvodní větě tohoto článku, musí existovat rozumný vztah proporcionality mezi použitými prostředky a cílem, který má být realizován; Soud musel určit, zda bylo v tomto ohledu dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi požadavky obecného zájmu a zájmy dotčené individuální společnosti. Přitom Soud uznal, že stát má široký prostor pro volnou úvahu, pokud jde o použité prostředky a odpověď na otázku, zda důsledky jsou ospravedlnitelné obecným zájmem pro účel dosažení sledovaného cíle (viz AGOSI, cit. výše, str.18, § 52).

150. Soud shledal prokázaným ze svého nálezu v odstavcích 145 – 148 výše, že obecným zájmem sledovaným napadeným opatřením bylo dodržet právní závazky vyplývající z členství irského státu v Evropských společenstvích.

To bylo značně závažným legitimním zájmem. Úmluva musí být interpretována ve světle relevantních norem a principů mezinárodního práva aplikovatelných ve vztazích mezi smluvními stranami (článek 31 § 3 písm. c/ Vídeňské úmluvy o smluvním právu a rozsudek ve věci *Al-Adsani v. Spojené království /GC/, č. 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI*), přičemž uvedené

principy zahrnují princip *pacta sunt servanda*. Soud také dlouho uznává vzrůstající význam mezinárodní spolupráce a v důsledku toho potřebu zabezpečit řádné fungování mezinárodních organizací (viz rozsudky ve věci Waite and Kennedy, § 63 a 72 a ve věci Al-Adsani, § 54, oba byly citovány výše; viz též článek 234 /nyní článek 307/ Smlouvy o Evropských společenstvích). Takovéto úvahy jsou kritické ve vztahu k nadnárodní organizaci, jako jsou Evropská společenství. Tento Soud v důsledku toho akceptoval, že respektování komunitárního práva smluvní stranou je legitimním cílem v obecném zájmu ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 (viz, *mutatis mutandis*, S.A. Dangeville, cit. výše, § 47 a 55).

151. Vystává tak otázka, zda, popř. v jakém rozsahu může onen obecný zájem na respektování komunitárních závazků ospravedlnit napadené zasahování irského státu do majetkových práv stěžující si společnosti.

152. Úmluva na jedné straně nezakazuje smluvním stranám přenést suverénní práva na mezinárodní (včetně nadnárodní) organizace, aby mohly spolupracovat v určitých oblastech činnosti (viz M. and Co., str. 144 a Matthews, § 32, obojí cit. výše). Kromě toho, ani jako držitel takto přenesené suverénní moci nemůže být tato organizace sama o sobě odpovědná podle Úmluvy za řízení před jejími orgány či za rozhodnutí jejích orgánů, pokud není smluvní stranou (viz, Confédération francois démocratique du travail v. Ezropean Communities, č. 8030/77, rozhodnutí Komise ze dne 10. července 1978, DR 13, str. 231; Dufay v. European Communities, č. 13539/98, rozhodnutí Komise ze dne 19. ledna 1989, neuveřejněno; M. and Co., str. 144 a Matthews, § 32, obojí cit. výše).

153. Na druhé straně však bylo též akceptováno, že smluvní strana je odpovědná podle článku 1 Úmluvy za všechna jednání a opomenutí svých orgánů, bez ohledu na to, zda toto jednání či opomenutí bylo důsledkem vnitrostátního práva nebo nezbytnosti splnit mezinárodně právní závazky. Článek 1 Úmluvy nečiní rozdíl, pokud jde o typ dotčeného pravidla či opatření, a nevylučuje žádnou část „jurisdikce“ smluvní strany z kontroly podle Úmluvy (viz rozsudek ve věci Sjednocená komunistická strana Turecka v. Turecko ze dne 30. ledna 1998, Reports 1998-I, str. 17 – 18, § 29).

154. Při sbližování těchto stanovisek a tím i stanovením rozsahu, v jakém jednání státu lze ospravedlnit jeho respektováním závazků vyplývajících z členství v mezinárodní organizaci, na kterou přenesl svou suverenitu, Soud uznal, že úplným zproštěním smluvních států jejich odpovědnosti v oblastech pokrytých tímto transferem by bylo neslučitelné s účelem a předmětem Úmluvy; záruky zakotvené v Úmluvě by byly omezovány nebo vylučovány podle přání, čímž by ji zbavily jejího rozhodujícího charakteru a podlomily tak praktickou a efektivní povahu jejích záruk (viz M. and Co., str. 145 a Waite and Kennedy, § 67, obojí citováno výše). O státu se má za to, že si ponechal svou odpovědnost plynoucí z Úmluvy ve vztahu ke smluvním závazkům, následujícím poté, co Úmluva vstoupila v platnost (viz, *mutatis mutandis*, Matthews, cit. výše, § 29 a 32 – 34 a Prince Adam II of Liechtenstein v. Německo /GC/, č. 42527/98, § 47, ECHR 2001-VIII).

155. Podle názoru Soudu, jednání státu v souladu s takovýmito právními závazky je oprávněné, pokud se má o relevantní organizaci za to, že chrání základní práva, pokud jde o základ-

ní poskytované záruky i pokud jde o mechanismus kontroly jejich dodržování, a to způsobem který lze přinejmenším pokládat za ekvivalentní mechanismu, který stanoví Úmluva (viz výše cit. M. and Co., str. 145, přístup s nímž souhlasila strany a Evropská komise). Výrazem „ekvivalentní“ míní Soud „srovnatelný“; jakýkoli požadavek, aby ochrana oné organizace byla „identická“, by směřoval proti zájmu na mezinárodní spolupráci (viz výše odstavec 150). Avšak žádný nálezk ekvivalence by nemohl být konečný a podléhal by přezkoumání ve světle relevantní změny v ochraně základních práv.

156. Jestliže se má za to, že organizace poskytuje ekvivalentní ochranu, vzniká domněnka, že se stát neodchýlil od požadavků Úmluvy, jestliže pouze implementuje právní závazky vyplývající z jeho členství v dané organizaci.

Tato domněnka však může být vyvrácena, jestliže v konkrétním případě se má za to, že ochrana práva zaručených Úmluvou je zjevně nedostatečná. V takových případech bude zájem na mezinárodní spolupráci převážen úlohou Úmluvy jako „konstitučního nástroje evropského veřejného pořádku“ v oblasti lidských práv (viz rozsudek ve věci Loizidou v. Turecko /předběžné námitky/ ze dne 23. března 1995, Serie A-310, str. 27 – 28, § 75).

157. Zbývá zabývat se případem, kdy by stát byl plně odpovědným podle Úmluvy za všechny případy spadající mimo jeho striktní mezinárodně právní závazky. Četné případy spojené s Úmluvou citované stěžující si společností v odstavci 117 výše to potvrzují. Každý případ (zejména *Cantoni*, str.1626, § 26) se týkal přezkoumání tímto Soudem výkonu diskrečního práva, které upravovalo komunitární právo. Případ *Pellegrini* se od toho liší: otázka odpovědnosti státu vyvstala při výkonu rozsudku nesmluvní strany Úmluvy (viz rozsudek ve věci *Droz* a *Janoušek v. Francie a Španělsko* ze dne 26. června 1992, Serie A-240, str. 34 –35, § 110) a není srovnatelný s respektováním právního závazku vyplývajícího z členství v mezinárodní organizaci, na kterou smluvní strany přenesly část své suverenity. Případ *Matthews* se rovněž musí odlišit: akty, za které bylo Spojené království shledáno odpovědným, byly „mezinárodní dokumenty, k nimž se mohlo svobodně přistoupit“ (viz odst. 33 tohoto rozsudku). Případ *Kondova* (viz výše odstavec 76), na který se stěžující si společnost také odvolala, je konsistentní se smluvní odpovědností státu za akty nepožadované mezinárodními smluvními závazky.

158. Jelikož napadené opatření bylo pouze plněním závazků Irska, vyplývajících z jeho členství v Evropských společenstvích (viz výše odstavec 148), Soud musel posoudit, zda vzniká domněnka, že Irsko dodrželo požadavky Úmluvy při plnění takovýchto závazků, a zda takováto domněnka byla vyvrácena za okolností stávajícího případu.

(c) Zda v relevantní době existovala domněnka dodržení Úmluvy

159. Soud výše uvedl (viz odst. 73 – 81) základní práva a záruky Evropských společenství, která se vztahují na členské státy, instituce Společenství a na fyzické a právnické osoby („jednotlivce“).

I když zakládající smlouvy o Evropských společenstvích původně nezahrnovaly výslovná ustanovení o ochraně lidských práv, ESD později uznal, že jsou tato práva obsažena v obec-

ných principech komunitárního práva, které je chrání, a že Úmluva má „specifický význam“ jako pramen těchto práv. Respektování základních práv se stalo „podmínkou legality aktů Společenství“ (viz výše odst. 73 – 75 spolu s názorem generálního advokáta ke stávajícímu případu, odstavce 45 – 50 výše). A při tomto hodnocení se ESD extensivně odvolává na ustanovení Úmluvy a na judikaturu Soudů. V relevantní době se tento vývoj judikatury odrazil v určitých změnách smlouvy (zejména v těchto aspektech Jednotného evropského zákona z roku 1986 a Smlouvy o Evropské unii, viz výše odstavce 77 – 78).

Tato evoluce pokračuje. Amsterdamská smlouva je zmíněna výše v odstavci 79. I když Charta základních práv Evropské unie není plně závazná, jsou její ustanovení podstatně inspirována Úmluvou a Charta uznává Úmluvu jako vytvářející minimální lidsko právní standardy. Článek I-9 pozdější Smlouvy o Evropské ústavě (nevstoupila v platnost) stanoví, že Charta se stala primárním zákonem Evropské unie, a předvídá, že EU přistoupí k Úmluvě (viz výše odstavce 80 – 81).

160. Avšak efektivita takovýchto podstatných záruk základních práv závisí na mechanismu kontroly na místě, aby se zajistilo jejich dodržování.

161. Soud se odvolal (viz výše odstavce 86 – 90) na judikaturu ESD, *inter alia*, v anulování jednání (článek 173, nyní článek 230 Smlouvy o ES), v jednání proti institucím Společenství pro neplnění závazků ze Smlouvy (článek 175, nyní článek 232), na jednání o souvisejících žalobách na protiprávnost podle článku 184 (nyní článek 241) a v případech proti členským státům neplnění závazky ze Smlouvy (články 169, 170 a 171, nyní články 226, 227 a 228).

162. Je pravdou, že přístup jednotlivců k ESD podle těchto ustanovení je omezený: nemají *locus standi* podle článků 169 a 170; jejich právo podávat žaloby podle článků 173 a 175 je omezené, stejně jako pak jejich právo podle článku 184; jednotlivci nemají právo podat žalobu proti jinému jednotlivci.

163. Nicméně zbývá případ, že žaloby předložené před ESD institucemi Společenství nebo členským státem jsou důležitou kontrolou dodržování norem Společenství v nepřímý prospěch jednotlivců. Jednotlivci také mohou podat žalobu na náhradu škody před ESD, pokud jde o nesmluvní odpovědnost institucí (viz výše odstavce 88).

164. Navíc, komunitární systém poskytuje opravný prostředek jednotlivcům v podstatě skrze vnitrostátní soudy proti členskému státu nebo jinému jednotlivci pro porušení komunitárního práva (viz výše odstavce 85 a 91). Některá ustanovení Smlouvy o ES předvídají doplňující roli pro vnitrostátní soudy v kontrolním mechanismu Společenství již od počátku, zejména článek 189 (pojem přímé odpovědnosti, nyní článek 249) a článek 177 (předběžný referenční postup, nyní článek 234). Roli vnitrostátních soudů při vynucování komunitárního práva a záruk základních práv značně rozšířil vývoj důležitých pojmů na straně ESD, jakými jsou nadřazenost komunitárního práva, přímá účinnost, nepřímý účinek odpovědnosti státu (viz výše odst. 92 – 95).

ESD si zachovává svou kontrolu nad aplikací komunitárního práva vnitrostátními soudy, včetně záruk základních práv, a to prostřednictvím postupu, pro který článek 177 smlouvy o ES předvídá způsob uvedený výše v odstavcích 96 – 99. Zatímco role ESD se omezuje na interpretační problém nebo na problém platnosti postoupený mu vnitrostátním soudem, reakce bude často determinující ve vnitrostátním řízení (jak tomu je ve stávajícím případě – viz výše odstavec 147) a podrobné směrnice pro načasování a obsah předběžného odkazu byly stanoveny ustanoveními Smlouvy o ES a rozvinuty v judikatuře ESD. Strany vnitrostátního řízení mají právo předložit svou kauzu ESD formou procesu uvedeného v článku 177. Dále se poznamenává, že vnitrostátní soudy operují v právních systémech, do nichž byla Úmluva inkorporována, i když rozdílným způsobem.

165. Za takovýchto okolností Soud nalezl, že ochrana základních právem poskytovaná komunitárním právem může být pokládána a v relevantní době byla pokládána za „ekvivalentní“ (ve smyslu výše uvedeného článku 155) systému Úmluvy. Zakládá se tak domněnka, že Irsko se neodchýlilo od požadavků Úmluvy, když implementovalo právní závazky vyplývající z jeho členství v Evropských společenstvích (viz výše odstavec 156).

(d) Zda byla uvedená domněnka ve stávajícím případě vyvrácena

166. Soud přihlédl k povaze zasahování, k obecnému zájmu sledovanému zadržením letadla a sankčním režimem a k rozhodnutí ESD (ve světle názoru generálního advokáta), jímž byl Nejvyšší soud vázán a dodržel je. Soud pokládá za jasné, že zde neexistovala žádná dysfunkce kontrolních mechanismů dodržování práv zaručených Úmluvou.

Takže podle názoru Soudu nelze tvrdit, že ochrana Úmluvou zaručených práv stěžujících si společnosti byla evidentně nepostačující s následkem, že relevantní domněnka dodržení Úmluvy nebyla vyvrácena.

4. Závěr k článku 1 Protokolu č. 1

167. Z výše uvedeného vyplývá, že zadržení letadla nebylo porušením článku 1 Protokolu č. 1.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Zamítá předběžné námítky;
2. Konstatuje, že článek 1 Protokolu č.1 nebyl porušen.

Vyhotoveno písemně v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 30. června 2005.

P. MAHONEY
tajemník

CH. ROZAKIS
předseda